

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
БЕОГРАД**

Пословни број: К-По₂ 1/2014

**ТРАНСКРИПТ АУДИО ЗАПИСА
СА ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА ОДРЖАНОГ дана 28. јануара 2019. године**

Председник већа: Дана 28.01.2019. године са почетком у 09:47 отварам заседање пред Вишим судом у Београду, Одељењем за ратне злочине, у кривичном предмету против окривљеног Милана Девчића и других, због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва у саизвршилаштву из члана 142 став 1 КЗ СРЈ у вези члана 22 КЗ СРЈ, по оптужници Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије Ктрз.7/07 од 28.11.2007. године, која је измењена дана 14.12.2007., 28.12.2011., 23.04.2012., 02.09.2014., 01.12.2015., 14.06.2018. године.

Веће поступа у неизмењеном саставу и чине га судија Зорана Трајковић, председник већа, и судије Мирјана Илић и Дејан Терзић, чланови већа.

Има ли примедби на састав већа? Тужиоче? Браниоци, имате ли примедби на састав већа?

Констатује се да нема примедби на састав већа.

Записник води записничар Оливера Савић. У раду суда помаже судијски помоћник Ивица Јагодић.

Главни претрес се тонски и оптички снима, а тонски запис ће бити саставни део записника о главном претресу.

Констатује се да су на главни претрес приступили:

-заменик тужиоца за ратне злочине, Душан Кнежевић,

- окривљени Милан Девчић,
- окривљени Жељко Крњајић,
- окривљени Дарко Перић,
- окривљени Радован Влајковић,
- окривљени Радисав Јосиповић,
- окривљени Јован Димитријевић,
- окривљени Саша Стојановић,
- окривљени Зоран Косијер,

Видим Вас.

-бранилац окривљеног Милана Девчића, адвокат Бранкица Мајкић,
 -бранилац окривљеног Жељка Крњајића, адвокат Радоје Алексић,

Адвокат Јасмина Живић: По заменичком пуномоћју адвокат Јасмина Живић. Колега Алексић је јутрос имао срчаних проблема и није могао да дође, морао је код лекара.

Председник већа: За кога се по заменичком пуномоћју у списима јавља адвокат Јасмина Живић.

-бранилац окривљеног Радована Влајковића, адвокат Бранко Лукић, за кога се по заменичком пуномоћју јавља адвокат Борис Зорко,
 -бранилац окривљеног Дарка Перића, адвокат Јасмина Живић,
 -бранилац окривљеног Радисава Јосиповића, адвокат Ђорђе Калањ, за кога се по заменичком пуномоћју у списима јавља адвокат Бранко Димић,
 -бранилац окривљеног Јована Димитијевића, адвокат Гордана Живановић,
 -бранилац окривљеног Саше Стојановића, адвокат Слободан Живковић,
 -бранилац окривљеног Зорана Косијера - адвокат Гордана Андрејевић,

-пуномоћник оштећених Стјепана Пеулића и Ивана Мујића, адвокат Марина Кљаић.

У публици присутни: Јелена Бакета, Горан Бреберина, Дамјан Брковић, Милена Чалић Јелић, Жељка Годач, Еуген Јанковић, Наташа Кандић, Марина Карловић Саболић, Слободан Косијер, Петар Лемуновић, Марко Милосављевић, Милош Митровић, Градимир Налић, Борис Павелић, Горан Петровић, Рената Рашевић, Филип Рудић, Милисав Секулић, Ленка Стојановић, Владимир Стојић, Даворка Велецки Чичак, Бранка Вјерда, Станиславка Зајовић и Маја Ђурић.

Констатује се да су испуњене процесне претпоставке за одржавање главног претреса.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се главни претрес **ОДРЖИ.**

Главни претрес је јаван.

НАСТАВАК ДОКАЗНОГ ПОСТУПКА

У наставку доказног поступка извршићемо увид у преостале писмене доказе у које до сада није извршен увид, имајући у виду обимност предмета, како смо и рекли претходни пут.

Приказаћемо писмене доказе. Уколико има неко нешто да примети на неки од писмених доказа, може да се јави за реч.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у доказном поступку изврши увид у:

Извадак из матице умрлих Уреда државне управе у Вуковарско-сремској жупанији Матичног уреда Товарник који се води за матично подручје Ловас под редним бројем 7 за 2010. годину,

Председник већа: Да ли видите и да ли ради монитор? Приђите у судницу, окривљени, за мониторе. Сачекајте, прорадиће, седите. Косијер, седите и не обраћајте било коме без одобрења суда. Седите. Сачекајте, када завршимо ову фазу доказног поступка потом можете добити реч.

Да ли на овај доказ има неко нешто да примети?

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у доказном поступку изврши увид у:

Обавест о упису чињенице смрти Градског уреда за општу управу града Загреба Матични уред Трешњевка која се води за матично подручје Загреб Трешњевка под редним бројем 00373 за 2009. годину,

Врши се увид у:

Допис Министарства одбране Републике Србије, Војнобезбедносне агенције Стр.пов.број 14803-4 од 16.12.2009. године,

Допис Министарства одбране Србије и Црне Горе, Војно-безбедносне агенције СП број 3144-3 од 24.03.2006. године,

Допис Министарства одбране Републике Србије, Војнобезбедносне агенције, Стр.пов.број 10053-3 од 28.06.2011. године,

Допис Министарства одбране Републике Србије, Војнобезбедносне агенције, Стр.пов.број 14790-4 од 25.11.2009. године,

Секулићу, Ви сте овде у својству публике, Ви сада немате својство стручног саветника и можете се вратити у публику. Приђите господину који седи тамо, он може да седне у публику, имајући у виду да је лице које га је ангажовало за стручног саветника у овом тренутку у овом поступку нема статус окривљеног. Вратите се у публику.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у доказном поступку изврши увид у:

Допис Министарства одбране Републике Србије, Војнобезбедносне агенције, Стр.пов.број 14803-4 од 16.12.1009. године,

Допис Војне поште број 1097 Ниш – Инт.број 16-280 од 03.08.2011. године,

Допис Команде Војне поште 9845 Ваљево, Инт.број 334-2 од 28.07.2011. године.

То су сви писмени докази који су преостали.

Тужиоче, Ви сте се изјаснили да остајете при свим доказним предлозима које је изнело Тужилаштво за ратне злочине. Заменик тужиоца Веселин Мрдак је 18.04.2011. године доставио Вишем суду у Београду снимак Дневника 2 Радио-телевизије Београд који је емитован 08.11.1991. године и предложио да исти буде изведен као доказ у доказном поступку који је изведен у претходном првостепеном поступку, да ли предлагете и Ви да се то изведе као доказ?

Заменик тужиоца за ратне злочине: Предлажем.

Председник већа: Да ли су браниоци сагласни? Ви знате о чему се ради, то је већ вршен увид у првостепеном поступку. Изволите, изјасните се. По реду из оптужнице. Бранилац окривљеног Крњајића, изјасните се.

Адвокат Јасмина Живић: Сагласна сам да се изведе. Јасмина Живић, адвокат.

Председник већа: Бранилац окривљеног Девчића.

Адвокат Бранкица Мајкић: Сагласна.

Председник већа: Бранилац окривљеног Перића.

Адвокат Јасмина Живић: Такође сагласна и у име Перића.

Председник већа: Бранилац окривљеног Влајковића.

Адвокат Борис Зорко: Сагласни, поштовани суде.

Председник већа: Бранилац окривљеног Јосиповића.

Адвокат Бранко Димић: Бранко Димић, адвокат, сагласан.

Председник већа: Бранилац окривљеног Димитријевића.

Бранилац окривљеног Стојановића.

Бранилац окривљеног Косијера.

Адвокат Гордана Андрејевић: Сагласна.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се изврши увид у:

Снимак Дневника 2 Радио-телевизије Београд емитованог дана 08.11.1991. године почев од четрдесетог минута и шесте секунде до четрдесетдругог минута и педесеттреће секунде.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се у доказном поступку изврши увид у:

Снимак Дневника 2 Радио-телевизије Београд емитованог дана 08.11.1991. године у периоду од једног сата деветог минута и педесетчетврте секунде до једног сата десетог минута петнаесте секунде.

Да ли неко има да примети нешто на овај доказ? браниоци? Окривљени?

Крњајићу, приђите за говорницу. Имате ли нешто да приметите на...

Окривљени Жељко Крњајић: Добар дан.

Председник већа: Добар дан. Имате ли нешто да приметите на овај снимак?

Окривљени Жељко Крњајић: Што се тиче ових имена, јесте, оно је Ђуро Продановић, потписан је са другим, али и овај човек који је требо клати нас Србе и он је потписан са исто другим именом и презименом. Ово је Адам Лукетић, а потписан је, не могу се сад сетити, друкчије.

Председник већа: Потписан са презименом Пачо.

Окривљени Жељко Крњајић: Да, као Паша, а Паша је онај задњи што је говорио. Иначе, од првог дана сам ја то и говорио шта се радило и како је било.

Председник већа: Добро.

Окривљени Жељко Крњајић: Кућа, подрум, и тачка. И хиљаду пута сам ту тражио да се неко пошаље да види мој намештај за Божић '91., српски Божић, када ми је пуцано на кућу кад сам морао са малом децом побећи.

Председник већа: На оном снимку где се појављује више лица, да ли некога препознајете?

Окривљени Жељко Крњајић: Нисам Вас разумео?

Председник већа: Да ли препознајете неког на оном снимку?

Окривљени Жељко Крњајић: Овај у капи у средини, то је тај Паша. Онај брадоња иза, то је Бастаја, који је овде сведочио и ове људе добровољце је покупио и командово им и на крају их се одреко. Он нема појма о томе, па је свалио на Радојчића, Девчића, на мене да смо ми имали нешто са тим људима. Овај скроз десно то је полицијски инспектор у пензији Ђорђе Ивковић, који је, не знам, по наредби Владе или не знам кога дошао и помагао је Девчић Милану. Значи, пензионер из Вуковара. А овај се накренуо, стварно не видим ко је то.

Председник већа: Добро. Можете се вратити на своје место. Окривљени Девчић, приђите Ви за говорницу.

Адвокат Јасмина Живић: Јасмина Живић, адвокат. Пошто сам ја овде у својству браниоца Жељка Крњајића, само да појасним, он се управо изјашњавао о лицима који се виде на снимку 42. минут и 14 секунди. Хвала.

Председник већа: Девчићу, да ли Ви препознајете некога са овог снимка и да ли имате нешто да кажете поводом овог приказаног снимка?

Окривљени Милан Девчић: Па немам шта да кажем. Немам шта.

Председник већа: Јесу ли Вам познати ови људи који се приказују на снимку?

Окривљени Милан Девчић: Јесу.

Председник већа: Ко је то?

Окривљени Милан Девчић: Молим?

Председник већа: Ко су ти људи, знате ли?

Окривљени Милан Девчић: Па знам их. Познам их.

Председник већа: Ко су?

Окривљени Милан Девчић: Па ово што је рекао Крњајић, да се не понављам.

Председник већа: Добро. Можете се вратити на своје место. Окривљени Перић, приђите за говорницу. Да ли имате нешто да приметите на приказани снимак? Препознајете ли некога? Само микрофон укључите.

Окривљени Дарко Перић: Не познајема ја ове људе и не знам ни да ли сам их видео.

Председник већа: Никога ко се приказао на снимку нисте никада видели?

Окривљени Дарко Перић: Не, сем Деветака који је био.

Председник већа: Можете се вратити на своје место. Окривљени Влајковић, нека приђе за говорницу.

Окривљени Радован Влајковић: Добар дан. Не познајем никог. Ја сам био најмање од свих оптужених у Ловасу временски гледано и не познајем никога.

Председник већа: Добро.

Окривљени Радован Влајковић: Никад нисам срео, ни видео ове људе.

Председник већа: Вратите се на своје место. Окривљени Јосиповић.

Окривљени Милан Јосиповић: Добар дан. Ја не познајем никога на овим снимцима изузев Љубана Деветака кога сам овде први пут видео.

Председник већа: Можете се вратити на своје место. Окривљени Саша Стојановић. Укључите микрофон. Је л' имате нешто да приметите на овај снимак, да ли некога препознајете на њему?

Окривљени Саша Стојановић: Само Љубана Деветака, кога тада нисам познавао.

Председник већа: А Бастају да ли препознајете?

Окривљени Саша Стојановић: Ликом ми је познат човек, а да је то Бастаја не знам.

Председник већа: Нисте никада упознали лице по имену Бастаја?

Окривљени Саша Стојановић: Не.

Председник већа: Можете се вратити на своје место. Окривљени Зоран Косијер.

Окривљени Зоран Косијер: Добар дан, оптужени Косијер. Изволите.

Председник већа: Да ли имате нешто да приметите на овај снимак? Да ли некога препознајете?

Окривљени Зоран Косијер: Не.

Председник већа: Да ли Ви препознајете...

Окривљени Зоран Косијер: Молим?

Председник већа: Да ли Ви препознајете Бастају на неком од снимака?

Окривљени Зоран Косијер: А ко је Бастаја?

Председник већа: Ја Вас питам, да ли Ви знате да је неко...

Окривљени Зоран Косијер: Па Ви знате боље од мене.

Председник већа: Не препознајете, добро.

Окривљени Зоран Косијер: Овај ми делује са брадом, али не знам, личи на Владимира Вукчевића бившег заменика тужиоца.

Председник већа: На њега Вам личи. Можете се вратити на своје место.

Окривљени Зоран Косијер: Не познајем.

Председник већа: Такође у доказном поступку није извршен увид само у исказ једног сведока. То је исказ сведока Славета Стојанова са главног претреса од 23.06.2010. године, тако да ћемо сада извршити увид у... Димитријевићу, изволите, приђите за говорницу.

Окривљени Јован Димитријевић: Јован Димитријевић, заборавили сте...

Председник већа: Да ли Ви имате нешто да приметите на овај приказани снимак?

Окривљени Јован Димитријевић: Па не, не. Не знам никога одавде, сем Љубана Деветака, али њега сам упознао тек овде и њега сам препознао.

Председник већа: А човека са брадом да ли препознајете?

Окривљени Јован Димитријевић: Па упознао сам га исто овде, виђао сам га тамо, не знам ко је то.

Председник већа: Можете се вратити на Ваше место.

Јесте ли сагласни само да констатујемо да је извршен увид у исказ сведока Славета Стојанова или нисте? Адвокат Мајкић се јавила, изволите.

Адвокат Бранкица Мајкић: Хвала. Ја сам, судија, само хтела кратко у односу на снимак који смо гледали. Како сте рекли то је снимак од 08. новембра '91. године, тако да сматрам да није релевантан за предмет оптужења који је у овом поступку. Хвала.

Председник већа: Окривљени Косијер, реците, приђите за говорницу.

Окривљени Зоран Косијер: Добар дан. Што се тиче увида у изјаве Славета Стојанова, он је заменик начелника Штаба Гардијске бригаде из Ваљева, ја се противим увиду, него једноставно да се он приведе и да се саслуша јер он је толико овде лупетао глупости и човек се правио блесав да не може нико да поверује да заменик начелника Штаба таквим глупостима распо..., тако да његове изјаве које је давао овде као сведок је ван сваке памети. Њега треба поново позвати и...

Председник већа: Добро, то је за завршну реч, Косијер. Суд ће ценити исказе свих сведока који су испитани у овом поступку...

Окривљени Зоран Косијер: Не, извините...

Председник већа: Сачекајте, сачекајте кад причам ја. И даће свој став о исказу сваког сведока у пресуди како је по закону дужан да чини.

Окривљени Зоран Косијер: Само моменат, већ кад сте рекли, то је за завршну реч. Госпођо, па ја нисам компјутер, дванаест година ја не добијам транскрипте, ја треба да памтим шта свака будала овде говори и лаже.

Председник већа: Понашајте се пристојно пред судом Косијер. Што се тиче транскрипата, то смо рашчистили, транскрипти су достављани свима. Можете се вратити на своје место.

Окривљени Зоран Косијер: Госпођо, Ви сте одузели моје уставно право, право на одбрану тиме што ме не...

Председник већа: Можете се вратити на своје место.

Окривљени Зоран Косијер: Немојте ме заустављати, тиме што ми не додељивате транскрипте. Друго, одузели сте ми уставно право на изабраног адвоката. Мој адвокат уместо данас да седи овде, сви адвокати овде, мој адвокат, изабрани адвокат којег сам ја ангажовао ено га седи у публици, а овде седи Ваш адвокат којег сте Ви ангажовали да брани, ја не знам, Вас од мене, али не знам од чега.

Председник већа: Можете се вратити на своје место.

Браниоци, да ли сте сагласни да се врши увид у исказ овог сведока? Јесте.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се изврши увид у:

Записник о саслушању сведока Славета Стојанова са главног претреса од 23.06.2010. године.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у доказном поступку изврши увид у захвалнице Републике Српске Крајине, Општине Вуковар, Територијалне одбране Ловас за Жељка Крњајића и Милорада Воркапића.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у доказном поступку изврши увид у фотографије споменика са гробља у Ловасу, на којем је написано: „У спомен на 68 хрватских бранитеља и цивила“, споменик Ивана Павијана, споменик Петра Бадањка, споменик Златка Божића, споменик Мате Кесера, споменик Жељка Павлића и споменик Дарка Павлића.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у доказном поступку изврши увид у својеручну скицу - цртеж са улицама и кућама у Ловасу и списак власника кућа са бројевима датим од стране окривљеног на главном претресу дана 25.03.2015. године.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у доказном поступку изврши увид у цртеж са означеним улицама и кућама у насељеном делу села Ловас куда се кретао окривљени, а који је лично доставио суду.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Зорана Косијера да се у доказном поступку изврши увид у „Google“ мапу, скица број 1 и скица број 2 сателитског снимка парцеле и околних предела.

Да ли има још неких доказних предлога, тужиоче? Пуномоћниче? Браниоци, имате ли још неких доказних предлога?

Како странке немају нових предлога за допуну доказног поступка, **председник већа објављује да је**

Имали сте неки доказни предлог? Нисам Вас видела, изволите, приђите за говорницу.

Окривљени Жељко Крњајић: Добар дан. Прво бих рекао за ову скицу села што сам ја цртно руком и написао...

Председник већа: Крњајићу, сачекајте. Ви сте то предложили да се изведе као доказ, суд је о томе одлучивао и донео одлуку. Да ли имате неке нове доказне предлоге у допуну доказног поступка? Изјасните се само на те околности.

Окривљени Жељко Крњајић: Имам да се у доказни предлог уврсти Службени лист број 1 од Републике Српске Крајине зато што је то и кориштено у поступку. Затим, рекао сам Вам и прошли пут, захвалница за мене и за Воркапић Милорада.

Председник већа: О томе је одлучено. Значи Службени лист број 1 Републике Српске Крајине и шта још? Имате ли још неки доказни предлог?

Окривљени Жељко Крњајић: И да би се дошло до истине и да сви људи виде, још једном бих замолио да видео-касета са прославе ХДЗ-а кад су Главаш, Мерчеп, генерал хрватске војске Благо Задро и десетак још тих главешина, команданата из вуковарске општине били у Ловасу у трећем месецу '90. године и нормално, са собом су понели оружје. А то би се све увезало да се узме у обзир кривична пријава против Марина Видића Билога који је ухапшен у Вуковару, испитан у Негославцима, Сремској Митровици и овде у Београду и који је признао да је у петом месецу стигло оружје, односно калашњикови педесетак у Ловас. Значи, средином '90.

Председник већа: Дакле, Ви имате два доказна предлога да се врши увид у Службени лист Републике Српске Крајине број 1 и да се врши увид у видео-касету са прославе ХДЗ из марта?

Окривљени Жељко Крњајић: И што сам предо ЦД, на том ЦД-у има стотридесет и пет папира из хрватског минитарства обране да се ради о припадницима Збора народне гарде. Ја нисам имо новаца да то одштапам, па сам предо ЦД. Значи, не треба нико никога убеђивати, сви имамо очи и уши, ако неко не верује својим очима и ушима, а верује некој хрватско-албанској коалицији, а то што се нама дешавало у Ловасу, управо...

Председник већа: Крњајићу, поново ћу Вас подсетити, ово је доказни поступак, предлагете доказ у допуну доказног поступка уколико их имате. Ово што говорите сада, то излази ван оквира доказних предлога. Изволите, имате ли још неки доказни предлог?

Окривљени Жељко Крњајић: Па, реко сам и прошли пут, два пута сам позиво за сведока сина од погинулог Иве Оструна, јер дечко има неких нових доказа.

Председник већа: Како се зове тај дечко?

Окривљени Жељко Крњајић: Дарко. И значи чим сам то споменуо...

Председник већа: На које околности да се саслуша Дарко Острун?

Окривљени Жељко Крњајић: Погибија његовог оца. Значи, чим сам то споменуо тужилац или неко је морао реаговати и уписати, позвати тог човека за сведока да се разјасни пуна истина.

Председник већа: Имате ли још неки доказни предлог?

Окривљени Жељко Крњајић: Ја сам два пута рекао да сам спреман, ево и сад, да идем на онај полиграф у вези тога.

Председник већа: Молим Вас, немојте. Имате ли још неки доказни предлог?

Окривљени Жељко Крњајић: Па не знам, не могу да се сетим шта је одбито. Одбито ми је 50-60 којекаквих потврда, папира и сведока. Углавном и што сам звао сведоке, ниједног Србина, ниједног рођака нисам звао, звао сам све Хрвате.

Председник већа: Можете се вратити на своје место, уколико немате више доказних предлога.

Окривљени Зоран Косијер, које Ви доказне предлоге имате? Изволите.

Окривљени Зоран Косијер: Имам ја предлог везано за предмет Ловас. Да се позову Владимир Вукчевић, Веселин Мрдак, Наташа Кандић и да се изјасне ...

Председник већа: У ком својству да се позову?

Окривљени Зоран Косијер: У својству утицаја Америчке амбасаде и Кендела Доила што им је нудио новац да се овај поступак заврши. Да кажу колико су новца добили на томе састанку и шта је све од њих тражено у вези овога предмета.

Председник већа: Тужиоче, чули сте доказне предлоге окривљених. Имате ли нешто да кажете тим поводом?

Заменик тужиоца за ратне злочине: Заменик тужиоца. Сматрам да је чињенично стање у овом предмету довољно разјашњено да се може донети одлука. Противим се предлозима.

Председник већа: Свим предлозима се противите.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Одређује се пауза у трајању од пет минута.

Након паузе, суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се главни претрес настави.

Веће доноси

Р Е Ш Е Њ Е

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у допуну доказног поступка изврши увид у "Службени лист" број 1 Републике Српске Крајине.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у допуну доказног поступка изврши увид у видео касету са прославе ХДЗ-а из марта месеца 1991. године.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у допуну доказног поступка изврши увид у ЦД са списком лица који су припадници Збора народне гарде.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Жељка Крњајића да се у допуну доказног поступка испита у својству сведока Дарко Острун.

ОДБИЈА СЕ доказни предлог окривљеног Зорана Косијера да се у суд доведу Владимир Вукчевић, Веселин Мрдак и Наташа Кандић.

Има ли још неких доказних предлога? Изволите.

Окривљени Зоран Косијер: Госпођо, ја... Оптужени Зоран Косијер. Ја не могу да верујем да сте ви одбили овај захтев мој.

Председник већа: Имате ли доказни предлог?

Окривљени Зоран Косијер: Да се доведе Кендел Доил. како се зове, ето он...

Председник већа: Ко да се доведе?

Окривљени Зоран Косијер: Представник Америчке амбасаде који је нудио новац Владимиру Вукчевићу, Наташи Кандић и Веселину Мрдаку у вези овога предмета, да се овај предмет., па нека он човек каже. Јер ово је директно уплитање једне стране државе у правни систем једне суверене државе и шта друго да вам кажем. Ако се овако настави ми смо најebали.

Председник већа:

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Опомиње се окривљени Зоран Косијер на пристојно понашање у судници.

Уколико још једном будете нарушавали достојанство суда и на такав начин се обраћали било коме у судници и употребљавали речи које нису примерене оваквом месту бићете новчано кажњени у складу са Закоником о кривичном поступку.

Тужиоче, изјасните се на овај предлог да се доведе представник Америчке амбасаде, то је предложио окривљени Косијер.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Па рекао сам. Значи сматрам да је чињенично стање довољно расветљено. Противим се том предлогу наравно.

Председник већа:

Веће доноси

РЕШЕЊЕ

ОДБИЈА СЕ предлог окривљеног Зорана Косијера да се у доказном поступку доведе представник Америчке амбасаде.

Председник већа објављује да је доказни поступак завршен.

ЗАВРШНА РЕЧ СТРАНАКА

Тужиоче изволите.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Поштовани суде, остајем у целини при оптужници измењеној на главном претресу од 14.06.2018. године и сматрам да је спроведеним доказним поступком утврђено да су оптужени починили кривично дело за које се терете и да је утврђена њихова кривица, па с тога предлажем да их за то дело огласите кривим и осудите по закону. Кривично дело за које се терете оптужени је

ратни злочин проотив цивилног становништва из члана 142 став 1 Кривичног закона Савезне Републике Југославије, а не Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије односно Основног кривичног закона те Кривичног законика, због обавезне примене блажег закона за извршиоца. Ово кривично дело врши онај ко кршећи правила међународног права за време оружаног сукоба нареди или изврши неку од алтернативно одређених радњи извршења кривичног дела које су таксативно наведене у овом законском члану. Конкретно, тужилац терети оптужене за убиства, телесна повређивања те нечовечна поступања према цивилним лицима, мештанима села Ловас. Оно што је спроведеним доказним поступком утврђено практично се подудара са наводима прецизиране оптужнице, а то је да је у јесен 1991. године у Источној Славонији, Републици Хрватској у саставу бивше СФРЈ постојао оружани сукоб између снага Југославенске народне армије, Територијалне одбране и добровољаца са једне стране и хрватске оружане формације у коју су спадали Збор народне гарде и Министарство унутрашњих послова Републике Хрватске са друге стране. Овај сукоб није имао карактер међународног сукоба, пошто је Република Хрватска од Међународне заједнице призната као самостална држава у јануару месецу 1992. године. Из наведених доказа током поступка утврђено је да је дана 10.10.1991. године извршен напад на село Ловас од стране Друге пролетерске гардијске моторизоване бригаде ЈНА и других придодатих формација њеном саставу. Након артиљеријске припреме уследио је пешадијски напад помоћних снага међу којима је била и оружана група од двадесетак припадника Станице милиције Товарник, мештана Ловаса и добровољаца којим је непосредно командовао оптужени Жељко Крњајић у својству командира Станице милиције Товарник. Група се кретала улицом Прерадовићем, улицом Марка Орешковића, улицом Иве Лоле Рибара, улицом Фрање Рачког и улицом Краља Томислава, при чему није било ни отпора непријатељских формација нити борбених дејстава. Но и поред тога оптужени Крњајић који је као мештанин Ловаса добро познавао прилике у селу и знао чија је која кућа, наредио је припадницима своје оружане групе да отварају ватру из пешадијског наоружања, бацају бомбе и друге експлозивне направе на куће мештана хрватске националности, што су они и чинили, па је у његовом присуству запаљено више кућа лица поменутих у оптужници и на назначеним адресама, а убијени су Вид Кризманић и Иван Острун пуцњима из ватреног оружја. Иста судбина задесила је услед дејстава његове оружане групе и њихове суграђане Мирка Гргића Цецилију и Данијела Бадањака, Јосипа Пољака и Пава Ђаковића, чему није био присутан, а сам је примењивао мере застрашивања према цивилима Томиславу Шелебају и Марици Ходак, односно тукао Јосипа Јовановића на начин и на локацијама назначеним у оптужници.

Дајући своју одбрану у претходном поступку првобитно је тврдио да је био командир Станице милиције Товарник, као и оружане групе у нападу на Ловас, с петнаестак њих, да у селу није било организованог отпора, да би касније ретерирао. Износећи своју одбрану на поновљеном суђењу негирао је све наводе оптужнице. Тврдио је да тад у Ловасу нису били цивили већ до зуба наоружани припадници "Зенге", добровољци те наоружани мештани. Било их је како каже бар сто педесет. Он тада није био командир, само је ишао испред других сабораца јер је познавао терен. Док су пролазили пуцало се по њима. И сам је био у животној опасности. Никома није наређивао да пуца. Свако је то чинио по свом нахођењу. Бомби није било. И сам је тад испуцао два оквира муниције. Са паљењем кућа у селу нема никакве везе. Није тукао Јосипа Јовановића, нити претио Томиславу Шелебају, Марици Ходак. Није био присутан када су убијени Вид Кризманић и Иван Острун. Супротно његовој одбрани бројним доказима у

поступку утврђено је да у Ловасу у време напада није било јединице "Зенге" и МУП-а Републике Хрватске. О томе је сведочио и велики број оштећених у овом предмету, али не само они. И учесници у нападу то тврде. Тако раније оптужени, сада покојни, према коме је кривични поступак обустављен Александар Николаидис каже да се у село могло ући путничким возилом. Оптужени Девчић наводи да су пре уласка у село послали извидницу и утврдили да није било непријатељских јединица. Сведоци Милан Воркапић, Жељко Ратић, Никола Мацура и Милан Станић, нико од њих није могао да потврди да су тада у селу видели бар једног припадника "Зенге" или МУП-а Републике Хрватске. Надаље сведок Радомир Савковић из Друге бригаде истиче да Ловас уопште није пружао отпор и да су се људи предали, да је нападом на село руководио оптужени Жељко Крњајић тврде у својим одбранама и окривљени Девчић у претходном поступку те раније оптужени сада покојни Љубан Деветак и Милан Радојчић, као и раније оптужени сада покојни Петроније Стевановић, који наводи да је у нападу на Ловас оптужени Крњајић показивао које су хрватске куће, да се на њих бацају бомбе, те додаје: "откуд сам ја знао ко је тамо Србин". Што се тиче лица која су тада извођена из кућа и убијана од стране припадника оружане групе под командом оптуженог Жељка Крњајића, за њих је несумњиво утврђено да нису учествовали у непријатељствима. Да је оптужени Крњајић био непосредно присутан у убиству обојице њих и то Вида Кризманића, потврђују сведоци, оштећени Бранко и Славко Божић, Жељка Грбешић, Стјепан Пеулић, Јосип Сабљак, док то у односу на Ивана Оструна потврђују сведоци Јанко Божић, Драгица Острун и Драго Сабљак. О његовом присуству паљења хрватских кућа говоре поменути али и бројни други сведоци саслушани током поступка и то: Божо Перичић, Андрија Балић али и раније оптужени, сада покојни Петроније Стевановић и Милан Радојчић. О застрашивању Шелебаја и Ходакове сведоче ови оштећени односно сведокиња Славица Антоловић Туркаљ, када је у питању оштећени Јосип Јовановић. Ко су оштећени који су убијени критичном приликом. Данијел и Цецилија Бадањак су били родитељи хрватског војника Петра Бадањака, Јосип Пољак, отац хрватског полицајца Николе Пољака, а Иван Острун, отац хрватског полицајца Дарка Оструна. Потпуно је јасно да су ови цивили убијени зато што су родитељи припадника друге стране у сукобу. Зашто је то убијање, паљење кућа, застрашивање чињено у циљу чишћења села од комшија друге националности који су били чланови и сипматизери ХДЗ-а или су њихови рођаци били на противничкој страни у сукобу. Ценећи горње наводне налазим да је одбрана оптуженог Крњајића неоснована и усмерена на избегавање кривице и да нема упориште у изведеним доказима у вођеном поступку.

Што се тиче оптуженог Милана Девчића он у овом поновљеном поступку није желео да одговара на било чија питања, рекавши да је ово монтирани политички процес, а да је он жртвован као и остали оптужени. У свему што је за њега тужилац који је поступао у претходном првостепеном поступку навео у завршној речи остајем и данас. Оптужени Девчић се по заузимању Ловаса након 10. октобра 1991. заједно са раније оптуженима, сада покојнима, против којих је кривични поступак обустављен, Љубаном Деветаком...

Председник већа: Само мало тужиоче, ја се извињавам, морам да Вас прекинем. Одбрана не чује, а потребно је да узму слушалице. Режија, наместите слушалице браниоцима. Укључите слушалице. Браниоче, нисте добили реч. Реците Димтријевићу, јавили сте се за реч, приђите за говорницу.

Окривљени Јован Димитријевић: Ја бих само замолио ако може тужилац да чита полако, разумно, а не

Председник већа: Димитријевићу, ставите слушалите уколико не чујете.

Окривљени Јован Димитријевић: Па не, ја не да не чујем, чујем, него неразумно је.

Председник већа: Кад будте ставили слушалице боље ћете чути.

Окривљени Јован Димитријевић: Па ја имам слушалице, ја знам шта чујем.

Председник већа: Сад ће режија то да обезбеди. Можете се вратити на своје место.

Тужиоче можете да наставите.

Заменик тужиоца за ратне злочине: Оптужени Девчић се по заузимању Ловаса након 10. октобра 1991. године заједно са раније оптуженима сада покојнима, против којих је поступак обустављен Љубаном Деветакком и Миланом Радојчићем био представник самовласно новоуспостављене локалне власти цивилно-војног карактера. Он је био командир Станице милиције Ловас, Радојчић командант Територијалне одбране Ловас, а Деветак командант села и директор Земљорадничке задруге „Ловас“, са широким цивилним и војним овлашћењима. Они су били ти који у наредном периоду до краја октобра месеца ведре и облаче у селу. Они су ти који одлучују ко ће од локалног цивилног становништва хрватске националности бити задржан и затворен у поменутих нехигијенским и просторно неусловним затворима, они врше селекцију, па потом један број њих пуштају уз наредбу да уз оружану пратњу морају обављати и пољске радове и сакупљати лешеве по селу, а други део њих уз помоћ припадника локалне Територијалне одбране и Станице милиције и добровољаца којима наређују пребацују у простор Месне заједнице, такође неуслован и нехигијенски, у ком од тада бораве уз накнадно приведене, чија су имена наведена у оптужници. Само они, дакле и оптужени Девчић међу њима, то могу да нареде јер су као мештани Ловаса познавали оштећене и према својим критеријумима и мерилима, те односима према њима доносили одлуке које су најчешће спроводили припадници наведене добровољачке групе „Душан Силни“ који као лица која су дошла са стране, већином из Србије, нису од раније познавала оштећене и у том смислу нису ни могли по свом нахођењу доносити такве одлуке. Током овог поступка било је пуно речи око статуса страдалих оштећених лица. Оптужени и њихови браниоци тврде да они тада нису били цивили, већ наоружани борци и бранитељи, како су их званично признале и прогласиле хрватске власти. Та чињеница по налажењу овог Тужилаштва у конкретном случају нема никакав суштински значај јер је сасвим извесно и недвосмислено утврђено да су сви настрадали оштећени у време инкримисаних догађаја били ненаоружани цивили који нису пружили било какав отпор. Из којих разлога су их хрватске власти прогласиле за бранитеље за кривично правни догађај који су предмет ове оптужнице потпуно је ирелевантно. Битно је да је оптужени Девчић заједно са поменутих Деветакком и Радојчићем предузео конкретно утврђене радње и тиме остварио више наведених алтернативних облика извршења предметног кривичног дела. У њих спада и наређивање мештанима цивилима хрватске националности да своје куће обележе белим тканинама, а око руку носе беле траке. Конкретно оптужени Девчић то наређује Бранки Балић, Ани Цоњар и Јосипу Лукетићу. Све то је за последицу имало наношење

тешких душевних патњи и озбиљан насртај на људско достојанство оштећених. Оптужени Девчић током истраге признао је да је био одређен за командира Станице милиције у Ловасу, пошто је по професији полицајац, да би касније све то порекао. Међутим, да је он то тада заиста и био, тврде оштећени и сведоци Иван Мујић, Стјепан Пеулић, Антон Кризманић, Андрија Балић, Милан Радмиловић, Јосип Бошњакловић, Емануел Филић, Горан Јеремић и многи други, као и Марија Ђаковић, његова школска другарица, затим лица у кумовским односима са њим Милан и Ана Цоњар, те Јелена Лукетић. То је потврдио у истрази и поменути Милан Радојчић, али је на претресу изменио исказ. Можда о ономе што се тада дешавало у Ловасу најилустративније говори исказ сведока-оштећеног Мате Мађаревића, који наводи да је његово затварање у канцеларију изнад механичарске радионице наредио Деветак, да га је затворио оптужени Девчић, а пустио Радојчић и то говори да се у том троуглу Деветак-Девчић-Радојчић у том периоду све решавало. Када је поменути оштећени Мађаревић питао оптуженог Девчића због чега не може кући, он је одговорио „Због твог брата Ивана“ за кога је знао да је члан ХДЗ. Ово је била мантра или матрица поступања у критичном периоду. Приликом саслушања оштећених у просторијама Станице милиције, задруге и Месне заједнице, о њиховој тортури и повређивању од стране оптуженог Девчића или од стражара у његовом присуству, изјашњавали су се оштећени Петар Вулета, Марко Грачанац, Ђура Филић, Антон Кризманић и Ђуро Антоловић, те сведоци Марија Антоловић, као и раније оптужени, сада покојни Петроније Стевановић.

Из свега напред наведеног евидентно је да је оптужени Милан Девчић на описани начин нечовечно поступао, мучио, вршио тортуру и повређивао телесни интегритет поменутих оштећених, те након саслушања Стипе Долачког са Деветаком га предао раније оптуженом, сада покојном Петронију Стевановићу, да буде лишен живота, што се касније и десило на већ речени начин.

Што се тиче оптуженог Дарка Перића, тужилац га терети за нечовечно поступање, као и оптуженог Радована Влајковића, Радисава Јосиповића, Јована Димитријевића, Сашу Стојановића и Зорана Косијера, с тим што ову задњу петорицу оптужених терети и за наношење великих душевних и физичких патњи као једног од облика извршења кривичног дела за које су оптужени. У односу на сваког од њих остајем при завршној речи из претходног првостепеног поступка.

У делу оптужнице који се тиче активности ове шесторице оптужених, помиње се и оптужени Миодраг Димитријевић, против кога је поступак раздвојен, тада активно војно лице у чину потпуковника ЈНА, највиши војни старешина по чину и рангу у Ловасу. Он је својим радњама и поступцима у периоду од 14. до 18. октобра 1991. године себе фактички ставио мимо било каквог формалног овлашћења у смислу војних прописа у ситуацији да издаје наређење. Тако он дана 15.10.1991. године саставља јавно упозорење мештанима села уз навођење рестриктивних мера и претњи мерама одмазде о чему говори у својој одбрани и оптужени Перић помињући његова наређења која су сва и извршена. Једно од њих је везано за дан 17. октобар 1991. године у преподневним часовима када је оптужени Миодраг Димитријевић, против кога је поступак раздвојен, заједно са поменутих Деветаком одлучио, односно учествовао у доношењу писменог наређења и његовом уличном објављивању о обавези окупљања свих мушкараца Ловаса старости од 18 до 65 година испред зграде задруге, како је то описано у прецизираној оптужници под ознаком III 1 тачка а). Истог дана у поподневним часовима он заједно са Деветаком доноси одлуку да сутрадан дана 18.

октобра 1991. године у извиђање и претрес терена крене оружана група састављена од припадника Противдиверзантске чете при Противдиверзантском одреду из састава Територијалне одбране Ваљево, оружане групе „Душан Силни“ и два мештанина као водича, те да се при извршењу задатка поведу и користе претходну ноћ противзаконито затворени и задржани мештани – цивили као обезбеђење, живи штит, од евентуалних напада хрватских оружаних снага и њихових минских поља. Такво наређење је издао оптуженом Дарку Перићу команданту противдиверзантског одреда ТО Ваљево, док је поменути Деветак то исто наредио неколицини припадника оружане групе „Душан Силни“ и двојици мештана припадника Територијалне одбране Ловас.

Оптужени Дарко Перић као резервни капетан прве класе у својству команданта противдиверзантског одреда Територијалне одбране Ваљево у својој одбрани наводи да је наређење о којем је горе реч, примио од оптуженог Миодрага Димитријевића, против кога је поступак раздвојен, након чега га је као своје наређење издао оптуженом Радовану Влајковићу резервном поручнику у својству командира противдиверзантске чете и оптуженом Радисаву Јосиповићу резервном поручнику у својству командира Првог вода исте чете, који су по том наређењу и поступили. Несумњиво је да су оптужени Влајковић и Јосиповић приступили вођењу претходне ноћи затворених цивила из дворишта задруге путем ка месту инкримисаног догађаја користећи их као живит штит, обзиром да су се на почетку до изласка из села цивили кретали између војника, а одатле са спољне стране, а војници између њих. Управо то потврђује да су цивили требали да служе као заштите од евентуалних оружаних дејстава противне стране. У своју одбрану у поновљеном поступку оптужени Радован Влајковић наводи да је наређење оптуженог Дарка Перића одбио, а оптужени Радисав Јосиповић да никоме није издао нити пренео то наређење. Ако је то тачно остаје нејасно откуд они са педесет војника у пратњи заробљених цивила на путу од дворишта задруге до минског поља, односно како то да поступају по наређењу које су одбили. И више од тога, откуд они у наставку те акције у пољу детелине иза цивила који у истом деактивирају mine. Постоји читав низ сведока који немају сазнања да је оптужени Радован Влајковић одбио наређење оптуженог Дарка Перића и то сведоци командири водава његове чете Мирослав Плавшић и Живан Стојковић, као и сведоци Мојсиловић, Божић, Давидовић, Параментић и други. Оптужени Влајковић као командир чете, не да није одбио наређење, него је од почетка приступио извршењу истог, пренео га је војницима, извршио одабир војника који ће да иду у акцију, водао их од школе до задруге где су били заробљени мештани, потом се са њима кретао у оружаном пратњи водећи цивиле као живит штит, а затим када је видео да исту иду у разминурање минског поља он наставља да у томе учествује са својим војницима, иако то излази из оквира примљеног наређења од оптуженог Дарка Перића. Исто се односи и на оптуженог Радисава Јосиповића. Најмање што су њих двојица могли да учине у тој ситуацији било је да нареду својим војницима да се повуку у моменту када виде повређене цивиле у задрузи, потом успут када је један од вођених цивила убијен и на крају у пољу детелине када су видели за шта се вођени цивили даље користе. Треба рећи да ни оптужени Дарко Перић, а ни оптужени Влајковић и Јосиповић нису добили наређење и нису знали да ће се затворени цивили користити за разминурање минског поља. Очигледно је из понашања оптуженог Јована Димитријевића, Саше Стојановића и Зорана Косијера, раније оптуженог а сада покојног Драгана Бачића, те покојних Вукосављевића и Хрњачког, сви припадници оружане групе „Душан Силни“, да су они од неког добили то наређење, није било могуће утврдити од кога тачно, да се вођени цивили искористе и за разминурање минског поља на утврђеној локацији. Ово

произилази пре свега из бројних исказа сведока-оштећених који тврде да је неко од добровољаца из групе „Душан Силни“ наредио њихово скретање са главног пута у поље детелине, те да су добровољци потом наређивали кретање преко тог поља, најпре по ширини, а потом по дужини, с тим да ногама разгрћу детелину лево и десно, те да стану када угледају мине. У конкретној ситуацији оптуженом Влајковићу и Јосиповићу било је потпуно јасно да наређење цивилима да скрену у поље детелине и како даље да се понашају и поступају излазе из оквира примљеног наређења. Но, и поред тога, они са својим војницима, као што је речено, учествују у наставку те акције крећући се иза цивила и са стране на безбедном растојању, свесни могућности наступања забрањених последица што ће се убрзо и десити. Након активирања једне од постављених мина од стране вођеног цивила оштећеног Ивана Краљевића, дошло је до отварања ватре на цивиле. Од последица пушчане паљбе и активирања мина смртно је страдало деветнаест њих и то: Марјан Марковић, Томислав Сабљак, Дарко Солаковић, Иван Талијан, Златко Пањик, Славко Кузмић, Иван Сабљак, Мијо Шалај, Иван Краљевић, Петар Бадањак, Златко Божић, Антун Пањик, Марко Видић, Марко Сабљак, Мато Ходак, Иван Цоњар, Славко Штрангаревић, Јосип Туркаљ и Лука Балић, а дванаест њих је тада повређено и то: Стјепан Пеулић, Станислав Фрањковић, Иван Мујић, Златко Тома, Љубо Солаковић, Јосип Герснер, Мато Краљевић, Јосип Сабљак, Емануел Филић, Милко Кесер, Милан Радмиловић и Марко Филић. Но, ни то није био крај. По престанку експлозија и пушчане паљбе оптужени Саша Стојановић наставља са започетим, наређујући, односно терајући оштећеног Ђуку Радочаја, Томислава Шелебаја и Драгутина Кризманића да наставе са разминирањем преосталих мина, што они и чине, да би приликом изношења рањених из минског поља оштећени Стјепан Пеулић нагазио на једну од мина када је и сам рањен.

Оптужени Јован Димитријевић у одбрани у поновљеном поступку наводи да је био тада на минираној ливади, али да никоме ништа нажао није учинио. Својих ранијих исказа се не сећа, а на питања неће да одговара.

Оптужени Саша Стојановић пак тврди да се критичног дана прикључио колони цивила и војника, када је један од цивила закачио мину, настала је пуцњава. По завршетку акције један од Хрвата је рањен, када су они кренули да се извлаче из поља. Није им он наредио да разминирају преостале мине.

Оптужени Зоран Косијер пак истиче да је био у тој акцији коју је водио оптужени Радован Влајковић, командир противдиверзантске чете. Неко је наредио да цивили скрену у поље детелине, приликом њиховог кретања дошло је до експлозије. Оно што је раније изјавио теретећи оптуженог Сашу Стојановића сада повлачи. Из свега наведеног евидентно је да је оптужени Јован Димитријевић учествовао у вођењу цивила у ову акцију користећи их као живи штит од евентуалних непријатељских дејстава као и за разминирање минског поља, дајући им наредбе, односно упутства како то да чине. Исто важи и за оптуженог Зорана Косијера и оптуженог Сашу Стојановића, с тим што је овај последњи то наставио и након погибије цивила у минском пољу. Многи сведоци их терете за то што се догодило на минском пољу, на пример Томислав Шелебај, који наводи да добровољац Јоца наређује кретање у минском пољу, те спомиње добровољца Сашу који је тада имао двоглед. Слично наводи и оштећени Милан Радмиловић. Сведок Станко Параментић из Противдиверзантске чете ТО Ваљево је на главном претресу препознао добровољца, како он каже „дечкића“, који је тада давао упутства цивилима у минском пољу како да

се крећу и шта да чине у лику оптуженог Саше Стојановића. Сведок Никола Вуковић, пак наводи да су оптужени Јован Димитријевић и сада покојни Драган Бачић, накнадно причали и да су вршили разминурање како је оптужени Косијер ушао у поље детелине у првој врсти иза цивила, а обзиром да се брани да циљ акције није био разминурање, он нема објашњење шта они то тамо раде и зашто се цивили крећу најпре по ширини, а потом по дужини поља, ако не због проналажења мина. Према томе, евидентно је да оптужени Јован Димитријевић, оптужени Саша Стојановић и оптужени Зоран Косијер поступајући на наведени начин остварују бића кривичног дела за која се терете. Поступајући на наведени начин сви оптужени су прекршили правила међународног права садржана у назначеним одредбама Четврте женевске конвенције о заштити грађанских лица за време рата из 1949. године и Допунском протоколу о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба из 1977. године. Имајући у виду да су радње описане поменутом Конвенцијом и Допунским протоколом уз исту инкриминисане и домаћим законодавством након ратификације оптужени су на представљени начин извршили кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 Кривичног закона Савезне Републике Југославије које спада у кривична дела против човечности и међународног права.

Није спорно да извршилац овог дела може бити само припадник стране у конкретном сукобу, а што оптужени као припадници наведених оружаних формација свакако јесу. Урачунљивост оптужених ничим није доведена у питање. Ово кривично дело они су учинили са умишљајем, како је назначено за свакога од њих у прецизираној оптужници. Учествојући заједнички у извршењу кривичног дела са другим извршиоцима од којих су неки у међувремену преминули, а неки су још увек непознати, поступали су као саизвршиоци.

Поштовани суде, за све време трајања овог поступка били смо сведоци покушаја оптужених да оповргну изведене доказе и да представе да им је све ово намештено, односно монтирано, како би се они жртвовали и означили као извршиоци овог тешког кривичног дела јер је тако најједноставније и најмање болно. Таква њихова теза је једноставно немогућа. Наиме, оптужени се не терете за оно што нису учинили, односно извршили. Напротив, изведени докази недвосмислено потврђују супротно, а то је да су управо они извршиоци дела за која су оптужени. Оптужени су очигледно подлегли ратној атмосфери и еуфорији која је владала тих дана у Ловасу. Евидентно, ствари су измакле контроли, могао је тада да ради ко је шта хтео и да ником за то не одговара. Оптужени су сматрали да имају право да узму правду у своје руке, да осуде или се обрачунају са својим комшијама, односно мештанима Сотина. Тада су били толико јаки да су то и могли. Вршећи одмазду над њима они су то чинили јер су чланови њихових породица били на супротној страни у оружаном сукобу или су они и њихови рођаци били чланови или симпатизери ХДЗ. Због тога су неки од њих и главом платили, а они који су преживели и њихова родбина гледају у нас, очекујући сатисфакцију и правду. Да ли ће је и добити, време ће показати. Обзиром да сваки почињени ратни злочин има своје име и презиме предлажем да суд узимајући у обзир све олакшавајуће и отежавајуће околности, о чему је било речи у претходној завршној речи, оптужене за почињено кривично дело осуди на казне затвора у трајању и то: оптуженог Жељка Крњајића у трајању од десет година, оптуженог Милана Девчића у трајању од десет година, оптуженог Дарка Перића у трајању од пет година, оптуженог Радована Влајковића у трајању од пет година, оптуженог Радисава Јосиповића у трајању од четири године, оптуженог Јована Димитријевића у трајању од осам година,

оптуженог Сашу Стојановића у трајању од осам година, оптуженог Зорана Косијера у трајању од девет година.

Председник већа: Пуномоћник оштећеног...

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Окривљени Зоран Косијер кажњава се новчаном казном у износу од 50.000,00 динара јер нарушава ред у судници и поред опомене која му је изречена на основу одредбе члана 370 став 1 ЗКП.

Констатује се да је окривљени након завршетка изношења завршне речи од стране заменика тужиоца за ратне злочине Душана Кнежевића, смејући почео да аплаудира у судници без одобрења председника већа.

Пуномоћник оштећених, адвокат Марина Кљаић у завршној речи изјави:

Изволите.

Не можете да дате примедбу. Седите. Изволите.

Адвокат Марина Кљаић: Поштовано веће..

Председник већа: Тишина, удаљићу Вас. Изволите.

Адвокат Марина Кљаић: Налазимо се на крају једног веома сложеног и по много чему најкомплекснијег поступка за ратне злочине који је вођен пред овим судом. Наиме, главни претрес је почео у априлу 2008. када је било четрнаест оптужених, када је оптужницом било обухваћено шездесетдевет смртно страдалих жртава и дванаест рањених и много, много више појединачних дела. Међутим, због протеча времена, због смрти појединих оптужених и процесне неспособности једног од оптужених, оптужница је морала да буде прилагођавана фактичком стању, број радњи се смањивао, а самим тим и број жртава. Тако да се у последњој прецизираној оптужници помиње смртно страдалих двадесетосам. Међутим, та чињеница никако не може да умањи нити размере злочина који се догодио у Ловасу, где је, што морамо имати у виду приликом одлучивања у овој ствари, од 10. до 18. октобра страдало седамдесет цивила. Страдали су, као што је колега тужилац рекао, само из једног разлога, што су њихови најближи били припадници оружаних формација супротне стране. Колега је напоменуо жртве Данијела и Цецилију Бадањак и оне жртве које су обухваћене овом оптужницом. Међутим у списима предмета, а веће ће то верујем и те како ценити, постоје и други. То је брачни пар Бадањак, то је читава породица полицијског службеника Павошевића коме су убијени мајка, жена и ћерка, само зато. Они су страдали управо зато што су били или родитељи или чланови породица припадника оружаних снага или симпатизери ХДЗ, што је врло често у овој судници истицано и тражено да се погледају снимци, да се види ко је на тим снимцима. Добро знамо, постоје докази у списима предмета како су ти људи управо због те чињенице прошли. Ловас је заузет 10. октобра по наређењу команданта Друге бригаде Југословенске

народне армије. Оптужени Жељко Крњајић је водио једну групу која је учествовала у том нападу. Чули смо много пута у овој судници како се одбране мењају и како се сведе на минимум да су били само водичи и да је у Ловасу било веома опасно и да се водила борба. У списима предмета постоје докази и то нико није оспорио. У Ловасу је, који је наводно био браћен, погинуо само један припадник добровољачке јединице под јасно не утврђеним условима. Никог нема рањеног. Тог истог дана преко двадесет цивила је страдало. Врло често се инсистирало на статусу страдалих. Инсистирало се да они нису цивили, него да су припадници оружаних формација супротне стране. У конкретном случају за одлучивање у овој правној ствари њихов статус је апсолутно небитан. Наиме, овде је неспорно да се ради о унутрашњем оружаном сукобу, њима се ставља на терет кршење заједничког члана 3 за све Женевске конвенције . Унутрашњи оружани сукоб не познаје категорију ратног заробљеника, а члан 3 Конвенције као заштићену категорију препознаје само лица која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, рана, лишења слободе или било којег другог разлога. Према томе, апсолутно је небитно, а релано ако посматрамо шта су они били у том тренутку када су страдали, да ли је ико од њих имао униформу? Није. Да ли је ико имао оружје? Није. Да ли је на било који начин учествовао у оружаном сукобу? Није, што значи да сва та лица испуњавају све законом предвиђене услове да буду третирани као заштићена категорија, што ни у ком случају не може да буде оправдање оптуженима за поступање према њима.

Чули смо и одбране да у тренутку када их Тужилаштво терети за поједине радње кажу „нисам могао да командујем, ја сам касније постављен на ту функцију“, и пружали су нам и разну писмену документацију у том правцу. Међутим, за одговорност за издавање наредби није неопходно и једини услов да постоји само папир, једно формално наређење. Потребно је да постоји фактичка могућност издавања наредби. У односу на оптуженог Крњајића она је врло јасна. Он је мештанин Ловаса који је био припадник новоформиране српске Станице милиције Товарник, особа која добро познаје и мештане и терен и као што су многи сведоци, а и оптужени, сада покојни говорили он је био тај који је знао које су куће хрватске, које су куће српске, где треба пуцати и на кога бацати бомбе. Да су бомбе бацане, то смо чули од многих сведока, од многих мештана. Према томе, циљано се ишло на обрачун са цивилним становништвом по властитој процени. У тој ситуацији не можемо заборавити улогу припадника Југословенске народне армије, Армије која је имала у свом називу тај префикс „Народна“ која је требала да брани. Међутим, својим понашањем је показала да се сврстала уз једну страну која је послужила као оружана потпора.

У Ловасу се 17. октобра одржава састанак који држе некада оптужени, сада покојни Љубан Деветак и Миодраг Димитријевић, у односу на кога је поступак издвојен, и они одлучују да изврше затварање цивила како би се утврдило да ли се и ко од њих упушта у активности наводне ватре која се отвара током ноћи по околини и за ту потребу оптужени Дарко Периић добија наредбу од свог команданта да се из Чаковаца пребаца за Ловас, што он и чини. Он је добио три наредбе од Димитријевића, да обезбеђује затвор 17., што је и рађено, затим да сутрадан изврши претрагу терена према силосу и погону „Борова“ и треће да изврши претрагу терена на локацији шума Бадњара. Припадници војске, то јест ЈНА, читава ноћ стражаре око простора у којем су затворени цивили над којима се припадници добровољачке јединице „Душан Силни“ иживљавају. Они то гледају, посматрају. То је оно што они знају да су људи пребијани,

бодени ножевима. Сутрадан те исте људе припадници ЈНА, међу њима и оптужени изводе и воде према минском пољу. Нису одбили наредбу. Прича да они нису никоме ништа наређивали својим војницима, они су са њима наставили да иду, да иду у претрагу терена управо онако како им је наређено, како им је њихов надређени Дарко Перих и пренео наредбу да крену заједно са цивилима и припадницима добровољачке групе „Душан Силни“ у претрагу терена, што су и учинили, иако виде да су многи у колони од цивила који су изведени повређени, они настављају да иду. Могли су у том тренутку да кажу „Не, ми не желимо“. Ко је могао да их заустави? Добровољци? Па немају команду над њима добровољци. Настављају и даље. Један од затворених, тешко повређени Бошко Бођанац, не може више да иде и њега убијају. Убија га непознати извршилац на очиглед свих припадника Југословенске народне армије који се ту налазе. Ни тада се не одустаје од извршења задатка, наставља се даље. Улазак у минско поље је оно што превазилази било коју добијену наредбу. Ни тада се нико није повукао, што значи да су они својим радњама показали да поступају као саизвршиоци, да се саглашавају са радњама других и признају их као своје и у том делу су они јасно показали да се понашају као саизвршиоци јер су као припадници ЈНА у сваком тренутку да су то желели могли да одустану од те акције, што они нису учинили. Стога сматрам да су све тачке оптужнице у односу на све оптужене у целости доказане из свих оних разлога које је колега тужилац навео и стога предлажем већу да оптужене огласи кривим и казни их казнама које су предложене.

Бранилац окривљеног Милана Девчића, адвокат Бранкица Мајкић у завршној речи изјави:

Председник већа: Изволите.

Адвокат Бранкица Мајкић: Хвала.

Поштовано веће, уважени тужиоче, колеге браниоци и сви у судници, ја сам као бранилац оптуженог Милана Девчића у поновљеном поступку пред овим већем већ изнела завршну реч 11. маја 2017. године. Након тога, поступак је кренуо из почетка, оптужница је измењена последњи пут 14. јуна 2018., нових доказа није било, тако да ја свакако остајем у свему при завршној речи коју сам тада дала, завршној речи из претходног поступка и жалбеним наводима на основу којих је између осталог и укинута ранија пресуда од 26. јуна 2012. године.

Наиме, решењем Апелационог суда у Београду Кж1 По2 3/13 од 09. децембра 2013. године дати су јасни налози шта је све спорно у погледу утврђеног чињеничног стања и правне квалификације радњи које се окривљеном стављају на терет И у овом поновном поступку поступајуће Тужилаштво је предложило да се само прочитају комплетни списи из претходног дела поступка без предлагања макар и једног новог доказа. И сада бих без даље анализе постављених оптужби и изведених доказа код оваквог поступања Тужилаштва и налога Апелационог суда, дакле, код непромењеног чињеничног стања и више пута измењене оптужнице на начин да се из текста избацују имена преминулих окривљених, а њихове радње приписују другима, ово веће, као једино исправно, могло да донесе ослобађајућу пресуду за оптуженог Милана Девчића. Такође сматрам да ће пресуда у овом поступку управо бити тест да ли смо достигли онај ниво правне сигурности и извесности у поступању суда односно да ли је терет доказивања заиста на тужиоцу, као што закон каже, шта је тужилац тачно ставио на

терет окривљеном, шта је доказао и да ли се у сумњи мора пресудити у корист оптуженог.

Ја ћу у својој завршној речи због којих разлога сматрам да се поједине радње окривљеном Девчићу не могу стављати на терет нити исти може бити оглашен кривим због забране преиначења на горе. Указаћу да поједине радње које му се стављају на терет не представљају радње кривичног дела, као и у којим деловима за тврдње Тужилаштва нису пружени никакви или довољни докази. Оно у чему је Тужилаштво остало доследно, па и данас у завршној речи, јесте да је радње које се окривљеном Девчићу стављају на терет исти извршио у периоду од 10. октобра до краја октобра 1991. године у својству командира Станице милиције Ловас и представника самовласно успостављене локалне власти цивилно-војног карактера. Дакле Тужилаштво до краја поступка није одступило од почетне тезе да су у току трајања унутрашњег оружаног сукоба на простору бивше СФРЈ у бившој Републици Хрватској у току спровођења наредбе Друге бригаде која се односи на напад на село нека тројица окривљених могла да 10. октобра 1991. године самовласно успоставе локалну власт цивилно-војног карактера, међу којима је Милан Девчић наводно стекао својство командира Станице милиције Ловас, друга двојица су командант села и директор задруге са широким цивилним и војним овлашћењима и командант Територијалне одбране Ловас. Ово је дакле на први поглед конструкција која нема своје утемељење у изведеним доказима нити је у вези са радњама које се окривљеном Девчићу стављају на терет. Дакле, никаква власт не може самовласно да се успостави на територији која је под командом Друге бригаде у периоду који обухвата оптужница, о чему сведочи бројна писана документација и то редовни и ванредни борбени извештаји, као и присуство јединица и високих официра Југословенске народне армије у селу. Такође, данас у својој завршној речи тужилац погрешно интерпретира одбране окривљеног Девчића дате у овом поступку. Дакле, окривљени Девчић никада није признао да је био први командир Станице милиције, па је то после порекао. Од првог исказа у полицији био је изричит да га је на то место поставио Борисав Богуновић. Од првог исказа тврдио је да није био именован за командира полиције првог дана. Он јесте био професионални полицајац и пре рата и био је командир постављен након погибије Милорада Воркапића. И један број сведока заиста памтио је Девчића као командира полиције без прецизирања о ком периоду говори. Неки су говорили другачије, али значајан број сведока говорио је да је Милан Девчић постао командир Станице милиције Ловас знатно касније, то сведоци: Слободан Качар, Вјекослав Балић, Љубодраг Јелић, Милан Грковић, Милорад Бастаја, Славољуб Ивановић, Милан Воркапић, Јаков Паулић, Павле Шимуновић, Иван Пољак и други. Дакле, сви они су били изричит да Милан Девчић није био командир милиције непосредно после уласка у село Ловас 10.10.1991. године, већ касније. Свакако најважнији међу њима је сведок Борисав Богуновић, кога је Девчић означио као лице које га је именовало на функцију командира још у првом свом исказу датом у МУП-у. У том смислу ја ћу реферисати само на његово сведочење од 15. јуна 2011. године. Неспорно је да је сведок обављао функцију министра полиције и наводи да је негде после 20. октобра, после погибије Воркапића Милан Девчић постављен за командира Станице милиције Ловас. Овај сведок такође потврђује и оно што вештак наводи у свом налазу да цивилни органи нису постављани самовољно већ уз одобрење јединица под чијом се контролом налазило то подручје. И истрајавање на некаквој командној функцији Милана Девчића имало би смисла да је пред суд изведен било ко коме он издаје неку наредбу, ко му је подређен у периоду коју оптужница обухвата или да се види конкретна веза између

радњи које му се стављају на терет оптужницом и његове наводне функције. Ова функција је сама себи сврха да би се игнорисала стварна улога и контрола подручја од стране јединице Друге бригаде и да би се кроз некакво самовласно вршење власти избегла обавеза да нам се у овом поступку јасно каже шта је конкретна радња окривљеног Девчића и који су докази који стоје против њега. У ставу другом оптужнице под тачком 1а окривљеном Девчићу је на терет стављено нечовечно поступање према цивилном становништву и присиљавање на принудни рад и то кроз учествовање у задржавању и затварању цивилног становништва у импровизовани нехигијенски простор, у неусловни затвор и наређивање примене понижавајућих и дискриминаторских мера. Да би било јасно у којој мери је оптужница чињенично измењена на штету окривљеног указујем да је у претходној пресуди од 26. јуна 2012. године на страни 241 суд експлицитно навео да се оптуженом Девчићу на терет не ставља противзаконито затварање већ нечовечно поступање везано за догађај у којем је затварано цивилно становништво, што би морало да буде довољно да се нове оптужбе против окривљеног у овом делу у целисти одбију. У вези са овом тачком оптужнице ја ћу скренути пажњу на неколико околности које сматрам важним за правилно сагледавање овог дела. Најпре провера становништва и извесно безбедносно интернирање предвиђено је као легитимно прописима ратног права у СФРЈ важећим у то време. Окупљање становништва у дворишту земљорадничке задруге је део акције који је наредила Друга бригада, која управо након спроведених извиђања процењује да има припадника "Зенги" броја једне чете, да је становништво непријатељски расположено и да се село треба очистити. Реферишемо на чињеницу да после заузимања насељеног места бригада задржава дејство у складу са предвиђеним планом те је јасно да је легитимисање и провера становништва није никаква акција Милана Девчића и покојних Деватака и Радојчића, већ спровођење наредбе Друге бригаде од стране јединице у њеном саставу. И на крају извођење мештана до дворишта задруге дешава се у току самог напада 10. октобра 1991. године. Провера становништва, кућа и других објеката управо је део реализације задатка добијеног од стране Друге бригаде у чијем су саставу били сви припадници који су у нападу и учествовали. С тим у вези, као даља мера провере, а у складу са прописима у примени Правила међународног ратног права у оружаним снагама СФРЈ предвиђене су и одређене мере, при томе и упућивање на принудни боравак, интернирање, које се може наредити само ако то апсолутно захтева безбедност цивила у чијој су власти та лица. У том смислу оптужени Девчић за радње које му се стављају на терет, а то је учествовање у задржавању и затварању цивилног становништва описано под тачком другом, 1а, које Тужилаштво дефинише као нечовечно поступање, не може се огласити кривим јер се мора посматрати улога коју је овај оптужени имао у задржавању и затварању месног становништва и радње које му се стављају на терет, његов допринос и наступеле последице. Као што смо навели оптужени Девчић у дану када траје напад и чишћење села од "Зенги" и припадника МУП-а, нема било какву командну функцију нити однос надређености према било ком другом припаднику који је заједно са њим као припадник Друге бригаде дошао у Ловас. У том тренутку нису формирани месни органи власти нити он може да предузима било коју радњу као командир Станице милиције, нити су припадници помоћних снага Друге бригаде препотчињени овој бригади пре напада на Ловас изашли из њеног састава. Дакле, нема ниједног доказа да је оптужени Девчић одредио нити простор у ком ће људи да се окупе нити простор у ком ће бити задржани нити ко ће спроводити стражу у тим просторијама. Следећа околност која је овде важна, на коју је упутио и Апелациони суд у Београду у већ цитираном решењу на страни 13 јесте статус задржаних лица. Дакле, према допису

Министарства бранитеља Републике Хрватске број 022-03/16-0002/141 од 29. септембра 2016. године уз који је достављен попис с подацима из службене евиденције Министарства бранитеља односно подаци из Регистра хрватских бранитеља из домовинског рата о особама за које је овај суд упутио захтев за достављање података, произилази да су готово сва задржана лица припадници друге оружане снаге у сукобу са прецизним подацима о кретању кроз постројбе и напоменом да се радило о борбеном саставу. Дакле, за 39 задржаних лица Министарство бранитеља је дало податке и јасно је да осим двојице сви остали имају статус бранитеља из домовинског рата са јасним датумом ступања у оружане снаге Републике Хрватске те се не може говорити о цивилним лицима према којима је нечовечно поступано у смислу члана 142 Кривичног закона СРЈ. Условне за стицања статуса бранитеља и услови за евидентирање у Регистру бранитеља јасно су прописани чланом 2 и 109а Закона о правима хрватских бранитеља из домовинског рата и чланова њихових обитељи Републике Хрватске са последњим изменама објављеним у листу 92/14. Данас Тужилаштво у својој завршној речи наводи да ова чињеница нема никакав суштински значај када је потпуно ирелевантно из ког су разлога они проглашени бранитељима. Ја ћу подсетити да се ради о званичном документу надлежног министарства Републике Хрватске са прецизним подацима о почетку, променама и престанку активности у оружаним формацијама, као и да је поред овог као доказ изведен документ "План узбуњивања села" са списком лица која су била подељена у седам водова са два резервна вода и планом акције у случају напада. Да подсетим и да је ЈНА водила дуге и на крају неуспеле преговоре о предаји оружја пре доношења наредбе од 09. октобра 1991. године да се изврши напад на село. Велики број сведока говорио је о својој припадности оружаним снагама у том периоду. Тако да сматрамо да изведени докази потврђују да се не може говорити о цивилном становништву те да није испуњен основни елемент инкриминације која је окривљеном стављена на терет, тако да будући да Тужилаштво прихвата постојање унутрашњег оружаног сукоба на територији Републике Хрватске у саставу бивше СФРЈ између ЈНА, ТО и добровољачких састава са једне стране и организованих оружаних формација "Зенги" и Министарства унутрашњих послова Републике Хрватске са друге стране, јасно је да се припадници формације "Зенги" не могу сматрати цивилима у току војне акције, а посебно имајући у виду и да је само њихово присуство у селу било повод за доношење и извршење наредбе Друге бригаде о нападу на Ловас, нити се може применити члан 13 Другог допунског протокола, како је наведено у оптужници. Самим тим интернација или задржавање припадника непријатељских оружаних снага није у вези са делом ратни злочин против цивилног становништва. Као трећу важну околност у вези са овом тачком видимо и тврдњу да се радило о нехигијенски и просторно безусловном затвору. Дакле две мале канцеларије изнад механичарске радионице задруге "Ловас". И као што сам навела неспорно Милан Девчић нема никаквог утицаја нити на избор просторија, али не можемо оспоримо ове тврдње да су канцеларијске просторије на спрату изнад зграде задруге у једном селу најпре саме по себи нехигијенски и просторно безусловни простор. С друге стране ниједан од сведока није говорио нити о нехигијени у наведеном простору нити о томе да се радило о простору у коме није било могуће боравити. Ја ћу подсетити да је у пресуди Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду КПо2 -51/10 од 09. маја 2012. године суд оценио да просторија која је била у целини бетонска димензија пет пута 5,93 метара, с обе стране се налазио по један прозор који се отвара, на којима се налази стакло, по мишљењу суда била је једина и најбоља која је могла бити и послужити сврси у конкретној ситуацији, те да задржавање у таквој просторији не повређује и не крши права задржаних лица и онда

ако упоредимо ове канцеларијске просторије на спрату са овим што је Одељење истог овог суда нашло да не представља кршење права задржаних лица, сматрамо да самим нису доказане ни тужилачке тврдње о карактеру просторија из тачке 2, 1а ове оптужнице. Дакле, у нашем случају ми имамо канцеларијске просторије на спрату задруге која је радила и пре и после рата, које су и осветљене и проветрене и намењене управо боравку и раду људи у њима, при чему су оштећени у овом поступку говорили да су у истима седели на клупама, да су одлазили у тоалет, што значи да је било довољно простора и услова за боравак, да не може бити говора да се боравком у таквим просторијама према било коме нечовечно поступало како то Тужилаштво тврди у оптужници. И оно што сматрамо најважнијим у односу на ову тачку оптужнице је да не постоји доказ да је Милан Девчић учествовао у задржавању или затварању припадника било којих лица у овим канцеларијама. Ако се већ Тужилаштво определило да Девчићу стави на терет непосредно учешће у затварању и задржавању одређених лица, нужно је било рећи који су докази који су изведени, а који би потврдили да је Девчић у томе и учествовао. Таквих доказа нема. А ближу анализу нисмо чули ни данас у завршној речи. Напротив, тројица, сада покојни Деветак и покојни Радојчић и окривљени Девчић представљени су као једно. Па онда тужилац каже: они су ту били они који ведре и облаче, који одлучују ко ће од локалног становништва бити затворен и задржан, он врше селекцију, потом један број њих пуштају, један део лица приморавају да обављају пољске радове, неке пребацују у простор месне заједнице, само они и Девчић међу њима то могу да нареду. Дакле, ово веће не може да пронађе конкретну радњу за окривљеног Девчића јер такву радњу ни само Тужилаштво не нуди. Сви сведоци који су били приведени 10. октобра `91. године говорили су о томе ко их је и како одвео до задруге, ниједан од њих није навео да га је Милан Девчић задржао или затворио. Према томе, ако имамо тврдњу Тужилаштва да је мој браћеник учествовао у задржавању и затварању четрдесетак лица, а ниједно затворено или задржано лице то не потврђује, сигурни смо да ово може да остане само гола тврдња Тужилаштва. Примера ради указаћемо на изјаве сведока који су били задржани 10. октобра и који су саслушани на главном претресу, па је тако Емануел Филић навео да га је из куће повео Зораја заједно са неким мештанима и наглашава да у критичном периоду уопште није видео Милана Девчића, Берислав Филић наводи да га је из куће одвео Милорад Воркапић, Андрија Балић наводи да су га задрузи упутили непознати униформисани, Иван Антоловић не зна људе који су га привели у задругу, Антон Кризманић наводи да је сам отишао у земљорадничку задругу, Ивица Пољак каже да га је до задруге одвео човек из Товарника, мисли да је Ступар, Павле Антоловић каже да међу људима који су га привели није препознао ниједног свог мештанина, Јаков Пеулић наводи да га је Ступар одвео у двориште задруге, Павле Шимуновић каже да су га до задруге одвели Грковић и Рудић, као и Мату Батаковића. И добро је што је тужилац споменуо сведока Мату Мађаровића и да на управо исказу овог сведока гради тај закључак о тој матрици, том троуглу Деветак, Девчић, Радојчић, у ком се све дешавало. Овај сведок Мата Мађаровић не говори о било ком другом детаљу боравка 10.10. у земљорадничкој задрузи, али заиста инсистира да се подвуче да је Деветак наредио, а Девчић привео, и тако много пута у свом казивању приликом сведочења 23. априла 2010. године без иједног јединог одговора о било ком детаљу везаном за критични догађај. Међутим други сведок Мато Батаковић који је видео Мату Мађаровића приликом доласка у задругу негира да је било овакве ситуације у којој је Деветак нешто наређује, а Девчић приводи, о чему је говорио приликом сведочења 25. маја 2010. године. Међутим, на страну контрадикторности у казивању ова два сведока веома је важно како је овај

задржани сведок Мата Мађаровић оцени тај боравак у наводном импровизованом затвору, што показује управо степен повређености оштећеног критичном приликом. Мени је жао што поступајуће веће и тужилац нису били у прилици да слушају ово сведочење јер је сведок показивао извесну дозу нервозе изазвану питањима око задржавања 10.10.`91. године сматрајући их мање битним, па чак каже да би догађања у 10. месецу `91. године заборавио и да оно што је доживео може бити занемарљиво у односу на оно што је доживео у 12. месецу исте године. И неколико пута наглашава: пустите ме 10. месеца, оно касније је битно. И ово сведочење управо показује да задржавање лица 10. октобра `91. године није довело до забрањених последица које су карактеристичне за нечовечно поступање, јер нису проузроковале тешку физичку или душевну бол, нити је оштећеном нарушен телесни интегритет и да би нека радња могла бити тако окарактерисана потребно је утврдити да њена озбиљност и нанета последица оправдавају карактерисање овако тешком квалификацијом што свакако није случај, јер и сам сведок говори да би ово могао и да заборави и да је ово од 10.10. занемарљиво. Као посебно значајан налог Апелационог суда у Београду из решења од 09. децембра 2013. године видимо и онај дат на страни 15, други пасус. Каже се: неприхваљито је по становишту Апелационог суда проширивање појма саизвршилаштва и крајње уопштено приписивање појединих последица окривљенима на начин који омогућава да различити читаоци пресуде изведу сасвим различите закључке у погледу тога ко за шта и позивањем на који облик кривичне одговорности одговара. С тим у вези првостепени суд не сме да прихвати наводе тужиоца изнете у тачки 2, под 1а, који описују судбину задржаних лица. У овој тачки после нејасне тврдње да тројица сада покојни Деветак, Радојчић и Девчић заједно учествују у задржавању и затварању одређеног броја лица, што и физички и логички није могуће ни замислити, а не и извести у време трајања напада, нити су извођени докази у том правцу, а изведени докази говоре супротно, након констатације о којим се лицима ради, Тужилаштво прелази на трпни глаголски облик пасив, па тако не видимо шта су радње окривљеног већ шта се дешава са оштећеним лицима без узрочно – последичне везе између радње оптуженог Девчића и наступелих последица. Каже, већи део лица био је пуштен при чему им је наређено да уз оружану пратњу морају обављати пољске радове и сакупљати лешеве по селу, док је остали део затворених био пребачен у просторно нехигијенски такође неусловни простор ограђен жицом, подрум и двориште месне заједнице, где су тада били затворени. Дакле ово је последица онога чега се одбрана прибојавала и коју бојазан је изнела на почетку поновљеног поступка. После смрти двојице окривљених који су претходно укинута пресудом, то се види на страни 6, Деветака и Радојчића, били оглашени кривим да су после затварања лица у канцеларијама машинске радионице поједине пуштали и при томе им наредили да се уз оружану пратњу обављају пољски и други радови и сакупљају лешеве по селу, а једанаест затворених цивила су припадници оружане групе "Душан Силни" дана 14. октобра `91. пребацили у просторно и хигијенски потпуно неусловни простор – подрум, у дворишту месне заједнице ограђен жицом, где се налазило седиште ТО, чији су припадници и чували и обезбеђивали затворене мештане, дакле све ове последице радњи других лица приписане су Девчићу, без јасног навода у каквој су вези са његовим предузетим радњама. Ја подсећам на још једну важну околност, а то је да Тужилаштво за ратне злочине није изјавило жалбу против пресуде К По2 -22/10 од 26. јуна 2012. године, дакле жалбе су изјављене само у корист окривљених. Суд не би смео да осуди окривљеног за радње за које претходном одлуком није утврђена његова одговорност. Напротив, то би значило повреду о забрани преиначења на горе, о чему је став заузео и Врховни касациони суд у одлуци Кзз.85/12 од 24. октобра 2012. године.

Закључак Кривичног одељења Врховног касационог суда и кривичних одељења апелационих судова усвојених на заједничкој седници 02. децембра 2016. године гласи да у смислу одредбе члана 453 ЗКП-а у поновљеном поступку не само што се не може изменити правна квалификација и кривична санкција, већ се ова забрана односи и на неповољније чињенично стање и чињенични опис радњи извршења кривичног дела по оптуженог. Ја сам сигурна да ће веће лако препознати у којој мери су оптужбе по окривљеног Девчића с једне стране без јасне индивидуализације, с друге стране проширене у односу на оно што му се ранијом оптужницом стављало на терет и за шта никада није био раније **ни оптужен, нити оглашен** кривим. Дакле, Девчић је од 2007. године одговарао за много тога и напад на небрањено место и одвођење цивила у минско поље и издвајање и усмрћивање осам лица из подрума месне заједнице, и све те тврдње држале су га у притвору три и по године, јер су по оптужницама која је ступила на правну снагу радње прве тројице, сада двојице покојних наводно имале за последицу смрт шездесетдевет лица, међутим никада, дакле од почетка овог поступка па до укидања претходне пресуде, Девчићу се експлицитно на терет није приписивало присиљавање становништва на принудни рад. Као и у претходној тачки за присиљавање на принудни рад били су у овом поступку оптужени само Деветак Љубан и Милан Радојчић, а када су поступци према њима обустављени, очигледно је Тужилаштво просто приписало и те радње и последице без упућивања на иједну да је предузета од стране Девчића, оптуженом Девчићу. Сматрамо да овакво поступање Тужилаштва за суд не може бити прихватљиво, јер подсетићемо да је ранијом пресудом од 26. јуна 2012. године за овај облик извршења суд огласио одговорним, то је на страни 7, под в друге оптужене, да се окривљеном Девчићу принудни рад није стављао ниједном изменом оптужнице на терет до доношења пресуде против које је жалба изјављена само у корист окривљеног, док је Тужилаштво неизјављивањем жалбе управо показало да је сагласно са чињеничним стањем изнетим на првостепеној пресуди. Стога Девчић не може бити жртва чињенице да су други окривљени преминули и одговарати за оно за шта нису предочени докази који стоје против њега нити је икада пре изјављене жалбе било предмет оптужбе против њега. На крају, ни у завршној речи тужиоца данас није било речи о доказима који поврћују учешће Девчића у присиљавању на принудни рад. Сада ћу изнети своје виђење оптужби да је Девчић примењивао понижавајуће и дискриминаторске мере у виду обавеза цивила да се своје куће обележе белим тканинама, а око руку носе беле траке, што је за последице имало наношење тешких душевних патњи и озбиљан насртај на људско достојанство. Тужилац је данас у завршној речи само набројао о којим се лицима ради, дакле Бранка Балић, Ања Цоњер и Јосип Лукетић, па ћу ја укратко анализирати шта су то ови сведоци рекли у овом поступку. Кажите.

Председник већа: Окривљени траже паузу да попију лек, тако да можемо да направимо паузу. Сачекајте Косијер, седите. Реците нам само колико планирате још да знамо да ли да одређујемо паузу сада или да сачекамо да завршите завршну реч?

Адвокат Бранкица Мајкић: Мени је остало отприлике мало више од овога до сад колико сам говорила. Рецимо да је ово била трећина.

Председник већа: Да одредимо онда паузу сада па ћемо наставити након паузе.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Одређује се пауза у трајању од двадесет минута.

Главни претрес ће бити настављен у 12 часова.

Након паузе, суд доноси

РЕШЕЊЕ

Наставља се главни претрес.

Наставак изношења завршних речи од стране браниоца окривљеног Милана Девчића, адвоката Бранкице Мајкић.

Браниоче изволите.

Адвокат Бранкица Мајкић: Хвала. Стали смо код радњи окривљеног које се односе на примењивање понижавајућих и дискриминаторских мера, у виду обавеза цивила да своје куће обележе белим тканинама, око руку носе беле траке, што је за последицу имало наношење тешких душевних патњи, озбиљан насртај на људско достојанство.

Дакле, чули смо од тужиоца да као доказ томе наводи три сведока. Прво ћу рећи да сведокиња Бранка Балић на коју Тужилаштво реферише је сведокиња која носила белу траку нити је на кућу стављала белу крпу, тако да изостају самим тим све последице описане у оптужници у односу на овог сведока. У исказу на главном претресу 29. јануара 2009. године ова сведокиња није навела да је Милан Девчић њој наредио да стави белу траку. Наглашавамо и да ова сведокиња оптуженог Девчића у својим ранијима изјавама није спомињала у овом контексту, није га ни препознала на фотографијама када је саслушавана код истражног судије 16. јула 2007. и 17. децембра 2003. Најважније везано за ову сведокињу је што је она на главном претресу 28. јануара 2009. године навела да она белу крпу није хтела да носи око руке, а на конкретно питање да ли зна који је разлог за ношење трака од стране појединих мештана хрватске националности, она не даје никакав валидан одговор, него каже: питајте Деветака. Дакле сведокиња на коју Тужилаштво реферише да јој је оптужени Девчић непосредно наредио како се у оптужници наводи да око руке стави белу траку, то у својим изјавама изричито не наводи односно експлицитно је да није уопште носила белу траку око руке. Из оваквог казивања сведока могуће је једини закључак да Милан Девчић није наредио да носи белу траку нити сведокиња каже да јој је Девчић то наредио нити је сведокиња приморана да стави белу траку у периоду који оптужница обухвата. Битно за њу је што на страни 5 записника од 28. јануара 2009. године говори о Душану Грковићу као лицу за које везује тортуру, одлазак у месну заједницу и беле траке. Каже: "И од тад је настала та тортура где сам добила да морам се јавити у месну заједницу код Клисурић Саве да добијем пропусницу за пролазак и да морам везати белу крпу око руке, што сам ја одбила и нисам хтела то носити". Значи то је што се тиче Грковића, па ћу вам даље наставити. Стога су недоказане тврдње да је Девчић према овој сведокињи вршио понижавајуће дискриминаторске мере у одсуству било какве експлицитне наредбе која би сведокињу тако тешко погодила, узнемирила или изазвала тешке душевне патње из разлога што би то с једне стране требало да буде

догађај који се не заборавља, као што сведокиња потпуно не спомиње Девчића 2003. и 2007. године. Важније је од тога што ова сведокиња сама говори да белу траку уопште није носила нити је пред судом говорила да је уопште такво обележавање за њу представљало насртај на људско достојанство или оставило тешке последице. Друга два лица, то су Ана Цоњар и Јосип Лукетић, за које Тужилаштво тврди да им је Милан Девчић наређивао понижавајућих и дискриминаторских мера, важно је да је њима заједничко да им није окривљени нити његов бранилац нису могли поставити макар и једно питање о радњама окривљеног које по оцени овог Тужилаштва за последицу имају насртај на људско достојанство или су имале за последицу наношење тешких душевних патњи. Ово из разлога што ниједно од ова два лица није саслушано пред судом пред којим се води поступак већ постоји изјава Ане Цоњар од 18. фебруара `93. године и од 16. јуна 2003. године, у којим изјавама сведокиња спомиње Милана Девчића, али не у контексту белих трака. Такође постоји изјава Јосипа Лукетића од 18. новембра 2003. године у којој он чак ни речју не спомиње Милана Девчића. Након покретања истражног поступка од стране тада Окружног суда у Београду 2007. године, ова два сведока су била саслушана замолним путем у Вуковару и то Ана Цоњар 20. новембра 2007. године, Јосип Лукетић дана 21. новембра 2007. године, након што је истражни судија Жупанијског суда у Вуковару дана 19. новембра 2007. известио браниоца једног од оптужених да овај део поступка део поступка испитивања сведока путем међународне замолнице нема елемената контрадикторности и да не може постављати питања сведоцима према тадашњим прописима Републике Хрватске, због чега је одбрана изјавила да не би присуствовала даљим рочиштима како се и десило, јер је било беспредметно путовати у Вуковар сваки дан без могућности да се обавља функција браниоца у поступку у пуном капацитету. То се види из записника о саслушању сведока Драгице Адамовић од 19. новембра 2007. године. Коришћењем изјава сведока датих у поступцима који су вођени пред другим судовима против других оптужених или уз помоћ међународне правне помоћи, а без могућности постављања питања, грубо се крши основно право окривљеног из члана 68 став 1 тачка 10 Законика о кривичном поступку, а то је да испитује сведоке оптужбе. Код оцене доказа који стоје против Девчића и њихове законитости у погледу прибављања са аспекта Законика о кривичном поступку, суд ће морати да цени управо ове околности, да две године после догађаја, дакле `93. године сведокиња Ана Цоњар не спомиње Милана Девчића у контексту белих трака нити то чини 2003. године иако говори о њему, да сведок Јосип Лукетић 2003. године уопште не спомиње Милана Девчића, а камоли да је Девчић предузео било коју радњу која има за последицу наношење тешких душевних патњи код Јосипа Лукетића. С друге стране, суд мора да цени околност да Милану Девчићу у поступку у коме му се суди ниједног тренутка није омогућено да било ком од ова два сведока постави макар и једно питање ради провере или појашњења исказа ових сведока или евентуалног суочења. Ово нису сами по себи узети у [најјачој снази](#) докази на којима се може заснивати судска одлука, јер исте прати најгрубље могуће повређено право окривљеног да испита сведоке оптужбе. И напомињем да и према ставу Апелационог суда у Београду који је изнет у решењу Кж1 По1 -1/15 од 10. јуна 2015. године услов за читање исказа сведока у складу са чланом 406 став 1 тачка 1 најпре да је исказ дат пред органима Републике Србије, што овде није случај, јер сведок нити у једној фази поступка није испитан пред нашим судом. У конкретном случају крши се одредба члана 6 став 3 тачка д Европске конвенције о људским правима, којим је окривљеном као минимално право загарантовано право да испита сведоке оптужбе. У том смислу верујем да је огроман број исказа датих истражитељима МКТЈ или датих у поступку пред Судом у Вуковару неће бити основа

за доношење одлуке у овом судском поступку, јер се ради о исказима сведока који ни у једној фази поступка нису била саслушана пред органима Републике Србије, који поступак води, и такав је случај између осталих управо и са сведоцима Аном Цоњар и Јосипом Лукетићем. Међутим, будући да је суд прочитао њихове исказе дате '93. и 2003. и 2007. године ја ћу се укратко осврнути на снагу ових доказа и њихову садржину.

Сведокиња Цоњар је 18. фебруара '93. врло детаљно говорила о дешавањима у Ловасу у периоду обухваћеном оптужницом, говорила је о оптуженом Девчићу, али не у било каквој вези осим кумовској са њеним синовима, нити о белим тракама. Напротив, тада је сведокиња изјављивала да се за њене синове стално распитивао Зоран Тепавац. Саслушана 16. септембра 2003., ова сведокиња такође спомиње оптуженог Девчића, опет не у контексту да он пита за њене синове, нити саветује да ставе беле траке. Саслушана по замолници суда у Београду, пред Жупанијским судом у Вуковару 20. новембра 2007., ова сведокиња први пут после шеснаест година од догађаја у својој изјави наводи да јој је Девчић обећао да се њеној деци неће ништа догодити ако ставе беле траке на руку. Дакле, када је исказ давала две године од спорног догађаја '93. сведокиња се није уопште сетила детаља или разговора који би по оцени Тужилаштва данас требало да изазове тешку душевну патњу и има елементе кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва, није се тога сетила ни 2003. године, а 2007. опет не наводи да иако је била у непосредном контакту са оптуженим Девчићем исти њој наређује да она стави белу траку, како тврди Тужилаштво. Син сведокиње Милан Цоњар, саслушан је пред овим судом у истражном поступку 13. септембра 2007. године и он говори „Моји родитељи рекли су да су ме тражили, да су тражили брата и мене, мислим браћу, и да су рекли да ако се скривамо да се вратимо, да се предамо. Милан Девчић се распитивао за мене и рекао је да ако се вратимо да нам се ништа неће десити“. Сведок даље говори врло детаљно о догађајима који су се десили у Ловасу и ниједног тренутка не спомиње нити да му је мајка Ана Цоњар споменула белу траку коју је по њеном казивању из 2007. оптужени Девчић наложио да ставе, нити да му је то Девчић наложио са којим је такође био у контакту. Саслушан 16. септембра 2003. године исти сведок Милан Цоњар говори о томе да су уз посредство родитеља вратио у село али да не може рећи ко је рекао да носе беле врпце. Сведок је исказ давао истражитељима МКТЈ и такође описивао разговор са родитељима и повратак у Ловас после 10. октобра '91. године, разговор са Миланом Девчићем и у овом детаљном исказу сведок уопште не доводи Милана Девчића у било какву везу са белим тракама, нити постојање његове обавезе да он белу траку по налогу оптуженог Девчића носи. Идентично казивање о начину на који се враћа у Ловас, шта му саопштава мајка, какву комуникацију има са Девчићем, овај сведок понавља и на главном претресу 24. фебруара 2009. године, те ближе појашњава да су родитељима непознати који су се уселили у њихову кућу рекли да обележе кућу и да ставе траку око руке, а да то пренесу и синовима. То је страна 20 транскрипата од 24. фебруара 2009. Дакле, мајка му није рекла да је то поручио оптужени Девчић, нити овај сведок означава Девчића као неког ко му је рекао да стави белу траку, а имајући у виду да и сведокиња Цоњар не каже да је њој Девчић нешто наредио, већ да је то наводна порука синовима. Искази Милана Цоњара у целости демантују сведочење Ане Цоњар из 2007. године, која први пут у трећем појављивању доводи Милана Девчића у везу са ношењем белих трака, тако да из свих изнетих разлога, дакле чињенице да у прва два исказа сведокиња о овоме није говорила, да је окривљеном ускраћена могућност да сведокињу испита у току истражног поступка, да је индикативно да ова два сведока то први пут спомињу пред судом Републике Хрватске када су саслушавани по замолници суда у Београду

2007. године и када им је пажња усмерена на четири окривљена мештана Ловаса и радње за које се терете по тадашњем захтеву за спровођење истраге Тужилаштва за ратне злочине, као и да њен син врло детаљно и више пута говори на исти начин управо о ношењу белих трака и разговору са мајком или родитељима који се тиче овог питања. Сматрамо да је овакав исказ сведока не може сам за себе имати доказну снагу да је оптужени Девчић према овој сведокињи спроводио дискриминаторске мере које су по њу изазвале тешку душевну патњу, посебно јер ни ова сведокиња не говори да је она уопште и носила белу траку.

Исто је и са сведоком Лукетићем, овај сведок приликом саслушања 18. новембра 2003. године у поступку Жупанијског суда у Вуковару ниједном не спомиње оптуженог Девчића иако је предмет оптужбе и пред вуковарским судом обележавање цивила белим тракама. Други пут сведочи по замолници суда у Београду пред Жупанијским судом у Вуковару 21. новембра 2007. године, дакле четири године касније и први пут говори о оптуженом Девчићу као команданту милиције који му говори о белим тракама. Минимум који би морао да се утврди је како долази до овако драстичних разлика у казивањима сведока у поступцима у којима се суди истој особи и у ком су предмет оптужења исте радње. За то је одбрана била у потпуности ускраћена у овом поступку. Исказ овог сведока иако суштински дат пред судом више подсећа на обавештење примљено од грађана које не може да се користи као доказ у поступку у складу са ЗКП, јер је одбрани унапред било ускраћено право да испита овог сведока и провери тачност његових навода, те елементарну нелогичност да 2007. сведок прича о стварима о којима није говорио чак четири године раније, а предмет казивања су били исти догађаји. Стога сматрамо да исказ који је дат уз повређено право окривљеног на контрадикторни поступак у коме би он или бранилац били у могућности да сведоку постављају питања, што ЗКП гарантује, те се евентуално обави радња суочења окривљеног и сведока, не може бити доказ на коме суд заснива своју одлуку о радњама оптуженог. Ми немамо од стране ова два сведока појашњење управо битно за постојање радњи извршења, а то је како је то евентуално обећање Девчића да се синовима Ане Цоњар неће ништа десити и ако ставе белу траку или појашњење да ли је сведок Лукетић уопште носио белу траку на те сведоке деловало, да ли му је познат разлог таквог обележавања, да ли је то код њега изазвало патње тог степена које би карактерисале дело ратног злочина. Све ово нужно води до закључка да Милан Девчић не може бити осуђен за нечовечно поступање према цивилном становништву јер нема доказа да је исти примењивао дискриминаторске мере кроз наређивање цивилима да носе беле траке или куће обележе белим тканинама. На крају, када је уопште о белим тракама реч, треба подвући једну истрајност Тужилаштва да се Милан Девчић увуче, па и кроз овај пример, у сва негативна дешавања у Ловау у октобру '91. године. Тужилаштво игнорише да стотинак сведока говори о томе како је дошло до обележавања белим тракама и управо кроз ту најпре бројност сведочких исказа, не може се извући закључак да некакве дискриминаторске мере предузима Милан Девчић. Из исказа готово свих сведока произилази и да су куће обележаване још током напада 10. октобра '91. године, да је то значило да су прегледане, како не би групе поново улазиле и претресле исту кућу. Враћамо се на онај моменат, а то је да група која улази у село иде по наредби која предвиђа постојање чете Зенге и непријатељски настројеног становништва према ЈНА. Тај задатак спроводи се управо кроз преглед објеката у селу и проверу становништва. Ако је неко од становника и носио белу траку, јер очигледно Бранка Балић и Ана Цоњар нису, а за Јосипа Лукетића не знамо, при чему имамо доказ управо у исказу Бранке Балић да и поред налога евентуалног да се

носи трака, она то није чинила, јасно је да разлози за ношење белих трака нису очигледно били дискриминаторске природе. Даћу пример сведокиње Данице Воркапић. Она је једна од ретких Српкиња која је у том периоду била у селу и која говори да је и она носила белу траку. Она нема мотив да не говори истину да је и сама носила траку на руци, ако имамо у виду да се ради о старијој жени, која и данас живи у Вуковару. Дакле, разлози нису били дискриминаторске природе, већ безбодносне за дати тренутак, како су многи покушавали да објасне, да становништво није непријатељски настројено према снагама ЈНА, да се ради о људима, мештанима Ловаса због сталне опасности да је могуће да дође до изненадног напада или упада припадника друге оружане стране, те да су објекти проверени јер су сви сведоци који су говорили о томе да су имали тканине на кућама говорили да после првог претреса поновног није било, осим касније кад је дошла друга војска. Многи саслушани сведоци су говорили о томе да су за обележавања чули од комшија. Сами су видели да су други ставили неке крпе, па су то учинили и они. Сеоска амбуланта је на улазу имала белу тканину, по речима доктора Качара. Ниједан од сведока није говорио о обележавању као нечему што је код њих изазвало тешку душевну патњу, нити да је то код њих изазвало стални страх да ће бити малтретирани од непознатих наоружаних људи у селу због којих су обележени. Окривљени и бројни сведоци из редова војске говорили су о такозваном „спектру“, односно везаним платненим ознакама на одећи које су значиле распознавање, односно месно становништво или становништво које се слободно креће одређеним подручјем. У поновљеном поступку то је потврдио и појаснио сведок Живан Стојковић, а у спис је уложена и фотографија Милана Девчића из 1991. на којој се види да сам оптужени има везану белу крпу око еполете на униформи. Овде указујемо и на чињеницу да се обележавања куће и тако очигледно спровођење дискриминаторских мера, како Тужилаштво тврди, врши на простору које је под апсолутном контролом јединица Друге бригаде, неспорно је сведочење многих сведока какав је на пример Златко Гргић, да је ово била пракса и у местима која су пре Ловаса заузимале јединице ЈНА, а какав је Товарник, такође постоје примери из пресуде суда у Републици Хрватској, какав је Жупанијски суд у Вуковару К-41/07, где су лица ослобођена управо за радње обележавања становништва белим тракама у селу Сотин, на пример. Ако погледамо исказе сведока који су говорили о обавези ношења белих трака и означавању кућа са јасно одређеним начином на који је свако од њих дошао у позицију да своју кућу обележи, наводећи при том и ко им је то рекао или разлог зашто су то учинили, јасно је да ова три лица за које Тужилаштво терети оптуженог Девчића, нису носила белу траку, односно нема доказа да су је носили, при чему ниједан од њих не говори нити да је то била дискриминаторска мера која важи само за Хрвате, нити да су белу траку носили или кућу обележавали, нити како је то утицало на њих. Тако да се тврдње оптужнице не темеље на изведеним доказима.

Код прихватања сведочења датих пред другим судовима, суд је увек суочен са непотпуно утврђеним чињеничним стањем управо из разлога што такво сведочење није било подложно провери како је предвиђено Закоником о кривичном поступку да би суд могао у потпуности да оцени дати исказ. Стога сматрамо да не постоји довољно доказа да је оптужени Девчић нечовечно поступао према мештанима хрватске националности у периоду од 10. октобра '91. године, како је описано у оптужници под тачком 2, 1 б).

Задржаћу се сада на радњама Милана Девчића које су описане у ставу 2 тачка 2 оптужнице од 14. јуна 2018. године, односно да је приликом саслушања приведених и затворених цивилних лица мучио их, примењивао физичко и психичко насиље,

тортуру и повређивао њихов телесни интегритет у циљу изнуђивања информација о њиховом наводном поседовању и употреби оружја, односно њиховој припадности или припадности њихових сродника противној страни у сукобу, па је наведено пет конкретних случајева у којима Тужилаштво тврди да је учествовао Милан Девчић. Радње описане као мучење и повређивање телесног интегритета које се стављају оптуженог Девчићу на терет, пре свега не представљају са кривично-правног аспекта радње које по свом обележју представљају ово кривично дело или са друге стране нема доказа да је окривљени Девчић те радње и предузео.

Ја ћу на самом почетку подсетити на део пресуде Апелационог суда у Београду КжЗ По2 1/12 од 26. октобра 2012. године, у којој се каже: „Да би постало нечовечно поступање неопходно је било утврдити да се у радњама оптуженог нанете тешке душевне или телесне патње, тешке телесне повреде или нарушавање здравља, укључујући и душевно здравље“, што у овој кривично-правној ствари није случај. Истина да тешка повреда не мора бити узрок трајне и неизлечиве повреде, али мора укључивати повреду која је тежа од привремене ојађености, нелагоде или понижења, што заправо говори о томе да се мора радити о повреди чија је последица дуготрајно и тешко оштећење способности особе да води нормалан и конструктиван живот. Апелациони суд у Београду у трећем степену је мишљења да ударци палицом по табанима оштећеном нису нанели тешко понижење, деградацију, нити су на други начин тешко повредили људско достојанство оштећеног, тим пре што свако поступање које је супротно међународним конвенцијама и обичајима не може представљати ратни злочин јер да би нека радња могла бити тако окарактерисана потребно је утврдити да њена озбиљност и нанета последица оправдавају карактерисање овако тешком квалификацијом, што у овој кривично-правној ствари није случај. Овај пример сам дала да би јасније пратили шта се Девчићу ставља на терет и поткрепила тврдњу да радње које су описане не представљају радње кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва.

Дакле, од радњи које је Тужилаштво карактерише као мучење и повређивање телесног интегритета које представљају кривично дело ратни злочин против цивилног становништва под тачком 2а, наводи се да је Девчић претио да ће убити сведока Кризманића. Конкретне радње извршења дела ратни злочин против цивилног становништва које се у односу на овог сведока стављају на терет оптуженом Девчићу је дакле, претња да ће га убити. У односу на радње које је предузео Деветак и оптужени Девчић, Кризманић саслушан је код истражног судије у овом поступку дана 21. септембра 2007. године и рекао да су га испитивали оптужени Деветак и Девчић и на конкретно питање судије одговара да су били коректни према њему, то је страна б записника, дакле, сам сведок не износи било шта што би радње оптуженог Девчића представљале мучење које за последицу има тешко понижење, деградацију или на други начин тешко вређају људско достојанство оштећеног. Саслушан на главном претресу пред Жупанијским судом у Вуковару 05. новембра 2003. године, овај сведок ни речју не спомиње да му је оптужени Девчић претио, иако спомиње да га је оптужени Девчић испитивао у вези брата, био обучен у СМБ униформу и тако даље. Дакле, радња која се данас ставља на терет оптуженом Девчићу и која по виђењу Тужилаштва представља радњу кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва је таквог интензитета да је сведок и не спомене у својој изјави 2003. године, а 2007. године каже да се окривљени према њему понашао коректно. И на овом месту скренула бих пажњу, а то важи и за остале сведоке који су говорили о овој тачки,

о немогућности коришћења исказа сведока датих пред истражитељима МКТЈ, а опет према заузетом ставу Апелационог суда у Београду из одлуке Кж1 По2 3/14 од 09. јуна 2014. године. Дакле, у овој пресуди Апелациони суд најпре истиче да члан 14а став 4 Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине регулише питање употребе доказа прикупљених или изведених пред МКТЈ у ситуацији када је предмет од стране МКТЈ уступљен Републици Србији, што овде није случај. Међутим, у досадашњој пракси прихваћено је екстензивније тумачење наведене одредбе, тако што је прихватано да се одредба члана 14а став 4 наведеног закона односи и на ситуације у којима од стране МКТЈ није дошло до уступања предмета, већ искључиво уступања појединих доказа. Међутим, и поред екстензивније примене наведене одредбе и на овакве случајеве неопходно је имати на уму да је основни предуслов употребе оваквих доказа то да су они прикупљени или изведени на начин предвиђен Статутом и правилима у поступку и доказима МКТЈ. Другим речима, домаћи законодавац као предуслов прихватања оваквих доказа прикупљених или изведених пред МКТЈ истиче чињеницу да би овакви докази били сматрани допуштени и у самом Међународном кривичном трибуналу за бившу Југославију. У том смислу неопходно је ценити чињеницу да је правилом 92 б) из Правилника о поступку и доказима МКТЈ предвиђено прихватање писаних изјава сведока уместо усменог сведочења, искључиво у ситуацијама када се оваквим сведочењима утврђују чињенице које се не односе на дела и понашање окривљеног, дакле, радње за које се терети. У том смислу самостално прихватање исказа сведока датог пред истражитељима МКТЈ не би било могуће, имајући у виду да се сведок у овом исказу изјашњавао управо о наводним поступцима окривљеног у погледу кривичног дела које му се оптужницом ставља на терет. Правилно је првостепени суд ранију изјаву сведока ценио искључиво као контролну приликом његовог саслушања. Основни смисао недозвољености непосредног коришћења писаних изјава уместо усменог сведочења у погледу околности које се тичу радњи окривљеног које му се стављају на терет, управо је у заштити правичности поступка и омогућавању контрадикторности. Само усменим сведочењем током којег је сведоку могуће постављати питања како основна, тако и контролна, могуће је утврдити евентуалне неправилности, непрецизности, па и нетачности у раније забележном исказу. И ово сам, дакле, навела на почетку овог дела завршне речи, јер је ово правило које се мора применити у погледу тога како се изјаве дате истражитељима које су прочитане у овом поступку могу користити. Дакле, њихова улога може бити само контролна, али на њима се не може заснивати судска одлука. Посебно ово наглашавам јер је после јасног и недвосмисленог одговора који сам цитирала када је сведок Кризманић рекао да је Девчић био коректан према њему приликом саслушања овај сведок био саслушан и на главном претресу 15. децембра 2008. године и врло детаљно је говорио како је изгледало то испитивање, прво у слободном излагању, потом је одговарао на питања председника већа. Није потврдио ниједан навод оптужнице. Заменик тужиоца је тада сведоку предочио део његове изјаве дате истражитељима '96. године, то је страна 33 записника од 15. јануара 2008. Међутим чак и након тог предочавања овај сведок није потврдио наводе оптужнице. Оптужени Девчић је и сам поставио сведоку неколико питања која су се тичала испитивања из '91., и то није била асоцијација сведоку Кризманићу да изјави да му је Девчић том приликом претио. Сматрамо због тога да пре свега радње које су описане у оптужници по свом карактеру нису радње извршења кривичног дела које су оптуженом Девчићу стављају на терет. Са друге стране имајући у виду три изјаве сведока-оштећеног Антона Кризманића дате пред судом у контрадикторном поступку јасно је да нити у једној од њих овај сведок не говори да је оптужени Девчић према њему

применио било какву радњу која у себи има обележја ратног злочина, мучења и повређивање интегритета или било коју другу радњу која за сведока има трајнију последицу.

Када је реч о другом сведоку-оштећеном Ђури Филићу, по тврдњи Тужилаштва Девчић је предузео инкриминисане радње тако што му је псовао мајку усташку, питао га где су му зетови и за кога је гласао, а за које време га је НН наоружани стражар ударао кундаком и ногама, измицао столицу када је хтео да седне, приликом одвођења из те просторије наставио да га удара. У изјави пред истражним судијом сведок Ђуро Филић детаљно наводи како је дошао у Станицу милиције описао како га је неко лице с пушком ударало, не доводећи у вези радње Милана Девчића и тог лица. На даља питања истражног судије да ли је оптужени Девчић интервенисао, сведок одговара „Па онда је он казао остави га, пусти га нек седне“. На главном претресу 16. децембра 2008. овај сведок је слично описао ову ситуацију. Дакле, из исказа сведока није јасно која и у којој мери је евентуално изговорена реч оптуженог Девчића код овог сведока изазива осећај који се може уподобити мучењу или тортури. Приликом суочења са оптуженим сведок није поновио речи које му је оптужени упутио, осим за кога је гласао, што заиста не сматрамо да може у било ком контексту представљати радњу извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва. Оно у чему је сведок доследан јесте да га Девчић није ни пипнуо критичном приликом, да је сведок избегао на главном претресу да понови речи које му је оптужени Девчић упутио, а односе се на евентуалне псовке, а када је оптужени Девчић рекао да лаже да је сведока у његовом присуство неко малтретирао, сведок Филић је само рекао „Па добро, хајде“. Опет не сме се приписивати евентуална последица коју је сведок претрпео након ударања од стране непознатог лица радњама Милана Девчића, јер Тужилаштво не нуди ниједан доказ у каквој су вези окривљени Девчић и неко треће лице. Дакле, од питања да ли је Девчић у конкретној ситуацији могао да спречи неко треће лице да удара оштећеног Филића, очигледно није, осим што је интервенисао да то треће не удара Филића, опет не знамо ни ко је то лице, у каквом је односу према Милану Девчићу, нема ни говора да се питања која Милан Девчић евентуално упутио овом оштећеном могу подвести под мучење или повређивање телесног интегритета како се у оптужници наводи. Даље, у истој тачки под 2) Тужилаштво тврди да је Милан Девчић оштећеног Марка Грчанца ударао гуменом палицом по глави, због чега је крварио, псовао му мајку усташку и терао га да лиже крв са стола. Пре свега, сведок Марко Грчанац никада није саслушан пред овим судом. Његови ранији искази су прочитани на главном претресу, чему се одбрана противила из више разлога. Указаћу, најпре, на све нелогичности и недовољност доказа да се Милан Девчић осуди за радње које му се приписују оптужницом, да су учињене према оштећеном Марку Грчанцу. У предлогу од 28. септембра 2009. године одбрана је доставила материјалне доказе и то документацију која се односи управо на овог сведока. Према службеној белешци од 08. новембра 1991. године без улажења у њену садржину, ту [службену белешку о разговору](#) обављеном са Марком Грчанцем потписао је Ђорђе Ивковић. Сведок Ђорђе Ивковић је потпис признао за свој на белешкама приликом саслушања у истражном поступку. Уз предлог од 28. септембра 2009. године достављен је и доказ да је сведок Марко Грчанац предат Војној пошти Шид 09. новембра 1991. године, акт о предаји потписао је оптужени Девчић. У акту се констатује, а који с друге стране потврђује Војна пошта Шид, да је разговор са њим обавио пуковник Суботић, а на околности војног интереса. Да подсетим, да је према подацима којима и суд располаже, Суботић је био пуковник у Одељењу безбедности Команде Прве војне области, истурено одељење у Шиду током

октобра 1991. године. Иначе, на челу тог одељења био је пуковник Љубиша Петковић, сада покојни, кога је оптужени Девчић често спомињао у својој одбрани, као лице према чијим инструкцијама је спроводио испитивања, односно по чијем налогу је спроводио одређене провере, али који, на жалост, нису могли да буду саслушани у овом поступку. Даље, за сведока Марка Грчанца који је 1923. године рођен, према лекарском налазу Опште болнице Вуковар од 12. јуна 2001. године, произилази да је дементан и тешко болестан и са њим се не може успоставити контакт; ништа не види јер има изражену катаракту на оба ока; врло слабо чује, тешко је покретан. Дакле, ово је извештај Опште болнице Вуковар из 2001. године, који се налази у списима. Суд је прочитао чак два његова исказа дата после датума овог извештаја и то од 15. октобра 2003. и 20. новембра 2007. године. Здравствено стање овог сведока мора код суда да изазове сумњу у стање у ком се он налазио приликом давања исказа, односно, од када датира ово тешко обољење које се директно односи на могућност сведока да види, чује и запамти догађај. Зато суд мора у целини да посматра његов исказ као нелогичан и котрадикторан, па и у делу који се односи на оптуженог Девчића, имајући у виду исказе других сведока, а ту, пре свега, мислимо на сведока Цоњар Милана, као и писмену документацију која се налази у списима предмета. Сведок Милан Цоњар саслушан је на главном претресу 24. фебруара 2009. године и он говори о ситуацији када је саслушан у Полицијској станици истога дана када и сведок Марко Грчанац. Он појашњава да је и сам био на саслушању код Ђорђа Ивковића после Марка Грчанца, о чему је одбрана доставила службене белешке са потписима Ивковић Ђорђа од тог дана, а што му је потврдио и Ђорђе Ивковић. То је страна 16 записника од 24. фебруара 2009. године. Овај сведок каже: „Други пут сам био на испитивању код господина Ивковића, не знам, пре мене је био стари Марко Грчанац на испитивању. Када сам ушао у ту салу, мислим у ту просторију где је он испитиван, на поду је била шубара од старог Марка Грчанца. Мислим да је он једини тада у селу носио то и било је на поду трагова крви. Тај иследник или како бих га назвао Ивковић ми је рекао. „Ево видиш како је прошао овај стари, ево ти мало времена, размисли о ономе што ћу те питати, пази да не прођеш као и овај деда што је био“. На питање судије: „Где се Милан Девчић тада налазио?“, сведок Цоњар одговара: „Па, не знам, није био. Тај пут није био када сам ја био код Ивковића приведен“. Овај сведок потврђује одбрану оптуженог Девчића, да исти нема учешћа у испитивању или евентуалном повређивању Марка Грчанца, јер како је сведок сам објаснио, јасно је ко је Грчанца испитивао и шта је значило „размисли шта ћу те питати, да не прођеш као и овај деда што је био“. Одбрана је била ускраћена за одговор, од када је сведок Грчанац у тешком стању, како стоји у извештају из 2001. године, да ли је он уопште могао да правилно региструје и препозна лица о којима говори у својим изјавама. Ми у овом поступку нисмо имали могућност овог сведока да питамо, да ли уопште познаје Милана Девчића о коме говори. Одбрана и суд имају три изјаве овог лица, две узете под посебно спорним околностима у периодима када је извесно да је сведок тешко болестан. При томе све три су међусобно контрадикторне, те се не може извући закључак ни када се десио догађај о коме говори, ни ко је био присутан истом. Из писане документације, с друге стране, произилази да је Грчанац саслушан 08. новембра 1991. године у присуству Ивковића, а да је оптужени Девчић 09. новембра потписао акт којим се он предаје Војној пошти Шид, која је потврдила пријем. Стога за суд не могу да буду довољне изјаве сведока којима терети оптуженог Девчића за кривично дело које му се ставља на терет, уколико Девчић у било којој фази овог поступка није било омогућено да сведоку постави питања и суочи се са њим. Не само та чињеница, већ и околност да писана документација говори у прилог томе да Милан Девчић није обавио разговор са овим сведоком, да је разговор

обављен у новембру 1991. године, као и да је о дану у коме његово саслушање обавља говорио и Милан Цоњар, све заједно морају код суда да изјаве овог оштећеног доведу у озбиљну сумњу, а да суд у таквој сумњи одлучи у корист окривљеног.

Даље, Тужилаштво тврди да је Милан Девчић сведока Петра Вулету ударао ногама и рукама у пределу ребара, псовао му мајку, питао га да ли је члан ХДЗ, те му на крају рекао: „Ово није готово, још ће са тобом разговарати Деветак“, што по оцени Тужилаштва представља мучење и повреду телесног интегритета, као вид извршења дела ратни злочин против цивилног становништва. Сведоци Петар Вулета и Ђуро Антоловић била су једина два сведока на чијим је саслушањима одбрана инсистирала, да буду саслушани у поновном поступку, како би окривљеном било омогућено да користи законом загарантована права у пуном капацитету. Код сведока Петра Вулете ситуација је, могло би се рећи, јасна. Сведок на главном претресу 2008. године тврди да га је оптужени Девчић тукао, а оптужени Девчић тврди да није. Сведок је саслушаван чак пет пута пре тога. Различито се изјашњавао о многим околностима, а оптуженом Девчићу нити једном од тих пет саслушања, није пружена могућност да се суочи са сведоком пред судом, при чему је током испитивања на главном претресу 27. априла 2008. године, указано на низ нелогичности из претходних изјава које је сведок дао. И зашто се овај сведок као ни многи други пре њега, није појавио пред судом, одбрани до краја није јасно. Овај сведок је 1960. годиште, нема регистрованих никаквих сметњи да се појави у суду. Суд је на штету окривљеног овог сведока саслушавао путем видеоконференцијске везе, без иједног законског разлога. Чак и код оваквог саслушања, ми нисмо успели да сазнамо од сведока, да ли има констатоване повреде од овог или било ког другог ударца које је задобио. По налазу и закључку судско-медицинског вештака Младена Марцикића, сведок Петар Вулета у својој документацији нема конкретно утврђене и описане повреде. Да подсетимо да овај сведок говори о томе и да је знатне повреде добио и мимо овог догађаја, што такође не потврђује ниједна медицинска документација. Ја ћу се вратити на претходне наводе када су у питању изјаве дате истражитељима Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију и у њихову контролну улогу у судском поступку. Овај сведок Петар Вулета је пред истражитељима Хашког трибунала 1996. године био експлицитан и каже да њега нико није малтретирао или тукао. Његова изјава је откуцана на четрнаест страна. Овако упечатљив догађај који данас тужилац ставља на терет мом браћенику и тврди да се ради о кривичном делу ратни злочин против цивилног становништва, сигурно не би остао неспоменут у изјави сведока, датој на четрнаест страна. Ово је пример да сведок прилагођава своје изјаве потребама поступка за које их даје, јер, да подсетимо, у првобитно написаној оптужници из 2007. године на основу које је започет овај поступак пред судом, радње уперене против сведока Петра Вулете, уопште нису егзистирале. Сведок је сведочио на главном претресу преко видеоконференцијске везе, изнео детаље које није рекао ни у једној од своје претходне четири изјаве. Овај сведок је припадник друге оружане снаге у сукобу или непријатељске снаге 1991. године, што произилази из садржине табеле уз допис Министарства бранитеља Републике Хрватске од 29. септембра 2016. године, у којој се констатује да је од 01. маја 1991. до 31. августа 1991. године био у саставу Зенги Вуковар, од 01. септембра 1991 до 31.12.1991. године у саставу 204. бригаде хрватске војске Вуковар. А ову чињеницу ни сам сведок није крио приликом сведочења, па је тако на питање бранилаца појаснио да је узео активно учешће у организацији одбране села Ловас и да има статус бранитеља. Његов мотив да терети мог браћеника је очигледан. Стога сматрамо да из исказа само овог сведока, који је мањкав са аспекта постојања било ког доказа који може да

потврди наводе у односу на радње које је предузео оптужени Девчић, када је неспорно да његове повреде није испратила никаква медицинска документација, нити да је сведок описао силину удараца, број или било шта ближе о овом догађају, не може се ван разумне сумње утврдити да је оптужени Девчић извршио кривично дело које му се ставља на терет, нити би и тако доказане радње по свом интензитету представљале радње мучења и повреде телесног интегритета као радње кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва, а посебно имајући у виду статус овог сведока. Сведок је по сопственом казивању припадник оружане снаге, супротстављена страни којој је припадао Девчић, **пристрасности** тврдње да га је виђао у ситуацијама о којима ниједан други сведок не говори, говори управо у прилог сумњи под коју је требало да буде доведен његов исказ.

И на крају, Тужилаштво тврди да је Милан Девчић у просторијама Станице милиције у Ловасу оштећеног Ђура Антоловића ударио металним боксером у пределу вилице, од ког ударца је пао, при чему је крварио. Када је кренуо да устане, НН стржар га је ударио шипком, након чега је спроведен у подрум Месне заједнице, одакле је потом довођен у више наврата у канцеларију поменутог Радојчића, где га је оптужени Девчић испитивао о његовом чланству у ХДЗ и осталим члановима странке, да би после извесног времена позвао НН стражара да га одведе, након чега га је преузео Петроније Стевановић и са два НН припадника ТО, увео у возило и превезао га до његове куће, до подрума у који га је убацио и за њим и две бомбе, које су експлодирале, али је поменути оштећени преживео. Дакле, ово је други сведок на чијем је непосредном саслушању у поновљеном поступку одбрана инсистирала како би се исти суочио са окривљеним Девчићем, а како смо ускраћени за ту доказну радњу, остаје да анализирамо све мањкавости његових исказа прочитаних у овом поступку. Суд најпре не би смео да игнорише чињеницу да је сведок Ђура Антоловић тврдио да је задобио прелом вилице, убодине по ногама и друге повреде и морао је не ради утврђивања врсте и степена телесних повреда већ провере исказа овог сведока да дозволи да се обави судско-медицинско вештачење управо на ове околности. Овако имамо голу тврдњу сведока Антоловића да је задобио повреде које у својим исказима описује, које не прати ниједан материјални доказ. И оптужени Девчић и раније оптужени сада покојни Стевановић и Радојчић негирани су учешће у догађају у коме је Ђура Антоловић наводно задобио тешке телесне повреде. Пре свега оптужени Девчић је негирао да га је ударио на начин на који Антоловић описује, да му је поломио вилицу, а оваква повреда би сасвим извесно била регистрована, без обзира када се телесни преглед обави. Исто је и са убодним ранама по ногама. Стога суд поред свих повреда које Антоловић тврди да је задобио има налаз и мишљење судско-медицинског вештака Младена Марцикића који закључује да Ђура Антоловић према приложеној медицинској документацији није задобио телесне озледе. Психијатријски налаз указује на психолошке поремећаје. Овај сведок није задобио повреде о којима је говорио и то читав догађај који описује нужно доводи у озбиљну сумњу. Зато је одбрана и предложила у поновљеном поступку да се испитивање овог сведока обави непосредно у судници, уз присуство вештака неуропсихијатра који би оценио капацитет сећања и контаминацију сећања сведока Ђуре Антоловића, јер је чак и за претходно веће које је ипак Девчића осудило за радње према Ђури Антоловићу било јасно да се ради о озбиљним несагласностима у исказима оштећеног када су радње појединих окривљених у питању. Даље, супротно тврдњама сведока Антоловића према исказу сведока Стојана Илића, који је дат још пред органима УКП-а Београд 2007. године, Антоловића није водио до подрума Петроније, и Милорад Радојчић „Бајица“ по

наредби било кога већ је то учинио покојни Калањ Зоран, а сведок Стојан Илић је исто поновио на главном претресу 28. јануара 2011. године. Сведок Стојан Илић био је присутан овом догађају. "Зорану Калању ово нико није наредио да уради, волео је пити, ишао је по кућама и ухватио овог Хрвата", каже сведок Илић. Ово је пред судом дат исказ који потпуно негира тврдње изнете у оптужници. Сада бих указала на нелогичности у сведочењу Ђуре Антоловића и зашто би требало да избегнемо његово сведочење као доказ у овом поступку. Он је у свакој од изјава које је дао о истом догађају наводном малтретирању и претресима говорио различито. Говорио је различито и од своје мајке која је била присутна приликом једног од претреса. И на крају технички проблеми су учинили своје да нам је овај сведок на главном претресу код врло конкретних и кратких питања стално понављао да не чује и на конкретна питања дао неповезане одговоре. У изјави датој `95. године сведок Антоловић говори да је први претрес који је обављен од стране непознатих лица која су дошла са стране и да међу њима никога није препознао. Говори да је 15. октобра дошла група пијаних четника коју је предводио Милан Радојчић, затим су га привели у полицијску станицу где је видео Мићу Девчића, "који је хтео да се рукује са мном, али ја сам одбио". У исказу 2003., сведок говори да је Милан Девчић довео непознате у његову кућу, па га је опет Милан Девчић сачекао и у станици полиције, то истовремено не може да се говори о истом лицу. 2007. године сведок говори, то је трећи дан од пада села: "Дошли су и Радојчић и Девчић у моју кућу, направили претрес. Обојица су ме тукли пред мојом мајком. У ствари нису ме тукли они већ непознати војници, они су стајали по страни". Затим га у станици полиције затиче најпре Радојчић Милан, потом Милан Девчић. `96. му новчаник и слику девице Марије узима Девчић Милан, 2003. Радојчић. `96. говори да је приведен у полицијску станицу где је видео Девчића, 2003. године каже: "пребачен сам у месни уред где ме је дочео Девчић". Говори да је претходно био у полицијској станици, где су га премлатиле непознате особе, али ту не спомиње Девчића. `96. говори да је у полицијској станици Девчић узео металну шипку "њоме ме ударио преко лица, након чега сам почео да крварим". 2003. Девчић га удара боксером у месном уреду, а тада не спомиње ни новчаник, ни слике, ни руковање. `96. године говори да је приведен на испитивање код Радојчића који након што није желео да одговори на неко питање позива четника Петронија који почиње да боду у ногу. 2003. каже једном приликом је Девчић довео неког Петронија који га је убо у ногу. 2007. године овај сведок више не знајући кад је шта причао, ставља Девчића и Радојчића у ситуацију где не може да погреша више, па су тако и заједно дошли код њега у кућу, јер је у претходне две изјаве говорио различито, па су га заједно испитивали, јер га у ранијим изјавама испитивао један па други, а онда су му заједно запретили да ће довести Петронија, пошто је по ранијим изјавама то једном учинио Радојчић, а једном Девчић. И онда смо на главном претресу добили конгломерат свега овога, једну опседнутост и потребу да терети Девчића и Радојчића, и у покушају да дођемо до истине 2009. године смо сазнали следеће. На конкретно питање браниоца каже да у претресу куће није препознао никога. Претходно прихвата и да је био и Девчић и Радојчић, па може и обојица, уз опаску: "Па знате они су били као суд". Сведок је најпре рекао да је био Милан Девчић када је тучен пред мајком, када му се предочи да тако није говорио `96., да то није говорила ни његова мајка, он прихвата да с обзиром да се исто зову, може да меша имена. И шта је онда овај сведок рекао о једном, а шта о другом Милану. На околност ударца од стране Милана Девчића каже: "Иза леђа тај који ме је ударио, ударио ме је боксером и пао сам. Онда су двојица прискочила да ме подигну, онда ме је неко урадио поново, не знам чиме и пао сам поново". И на питање да то значи да га није ударио Милан Девчић, он одговара: "Ма он је био испред мене.

Он ме је ударио боксером и онда сам пао". И ово су две везане реченице овог сведока, дакле "иза леђа тај који ме је ударио ударио ме је боксером и пао сам, и Милан Девчић је био испред мене, он ме је ударио боксером и онда сам пао", то никада до 2009. године овај сведок није говорио о два ударца у главу од којих је пао, очигледно једном па други пут. Овде је онда 2009. брзоплето, када му је предочено да је различито говорио о ударцима које је наводно добио одговорио најпре да га боксером удара неко опет непознат са леђа, а онда брже боље ипак Милан Девчић. Из конфузије у исказима овог сведока и склоности драмским претеривањима и отежавањем положаја окривљеног Девчића и раније Радојчића, при чему су други саслушани сведоци у суштинском делу оповргли његове наводе, суд нема доказа на основу којих би ван разумне сумње утврдио да је оптужени Девчић учествовао у мучењу или повређивању телесног интегритета Ђуре Антоловића. Наиме, ако се задржимо само на најважнијем детаљу по оптуженог Девчића из ове тачке, а то је тренутак када га је оптужени наводно ударио боксером у вилицу, суд је морао да примети да је сведок покушао да избегне одговор и да уводи још једно лице које га удара пре него што га наводно удара оптужени Девчић, уводи нови пад и наставља конфузију у казивању, као и други детаљ не мање битан што је овај сведок када му је на главном претресу преко видео конференцијске везе оптужени предочио да жели суочење са њим и да негира да има учешће у његовом малтретирању, није поновио оно што је раније говорио, већ је само рекао: "Па нетко је то морао урадити". Нити је остао доследан у својим тврдњама нити је дао ваљан или законски разлог зашто не жели да се појави пред судом у Београду и суочи се са оптуженима.

Са свега наведеног сматрамо да нема доказа да је оптужени Девчић извршио кривично дело према Ђури Антоловићу, а да његов исказ заједно са свим осталим доказима не представља довољан доказ на коме би се ван разумне сумње могло утврдити да је оптужени Девчић крив за радње описане у тачки 26 оптужнице нити да се догађај одиграо на начин описан у оптужници. Апелациони суд у Београду је у својој пресуди Кж1 По2 4/16 од 27. марта 2017. године у битном одговорио на овакву ситуацију, да је у одсуству било ког другог доказа који би поткрепили верзију тужиоца исказ сведока са свим мањкавостима није довољан да доведе до степена извесности који закон захтева већ представља једну од могућих верзија догађаја, што верујем да би морао бити стандард и за ово веће.

И на крају тачком 3 Милану Девчићу се ставља на терет да је са поменутиим Деветаком испитивао оштећеног Стипу Долачког, већ видно претученог и повређеног, а потом су га испред куће Боре Кесера, где је била команда села предали оптуженом Петронију Стевановићу да буде лишен живота. Ово лице је потом убијено од стране појединих НН припадника наведене оружане групе "Душан Силни", док је његов леш пронађен у капелици у гробљу у Ловасу. И ту је тачка у опису радњи Милана Девчића и судбине Стипе Долачког по оптужници која је измењена дана 14. јуна 2018. године. Ово је свакако најтежа оптужба за Милана Девчића по наступелој последици, али свакако оптужба без било каквог валидног доказа. Не зна се да ли се мање зна о самој радњи, да ли о последици или узрочно-последичној вези између радње и последице. Прво, не постоји доказ који упућује на то да је оптужени Милан Девчић учествовао у предаји покојног Стипе Долачког оптуженом Петронију да буде лишен живота. За ову радњу Милан Девчић је био оглашен кривим раније укинутом пресудом од 26. јуна 2012. године. Пресуда је била у овом делу заснована само на исказу покојног Александра Николаидиса, а у поновном поступку Тужилаштво није понудило ниједан нови доказ за

тврдње које су изнете под тачком 3 оптужнице. Зато ћу се ја базирати искључиво на оптужбама које је према Девчићу изнео сада покојни Николаидис и скренути пажњу да ли одбрана једног окривљеног може бити довољан доказ за осуђујућу пресуду иако је непоткрепљена другим доказима или потврђена одбранама других окривљених, а ослањајући се и на став Апелационог суда у Београду Кж1 По2 -2/14 од 27. новембра 2017. године о том стандарду доказног капацитета појединих учесника у поступку. Дакле, ово што имамо у оптужници чак није ни тврдња, ни део одбране Николаидиса да се ситуација догодила онако како је презентована. То је један део реченице из његове одбране која сада фигурира као најтежа оптужба против Девчића, потпуно непоткрепљена другим изведеним доказима и потпуно исконструисана за потребе овог поступка. Оптужени Николаидис је у својој одбрани на главном претресу 17. априла 2008. године, страна 80, навео: "Па ову тројицу задњу, та два брата и овога, они су још тај, то је било 18. после подне, испитивали и извели су их из команде Деветак и Девчић дали су их Петронију. И ја сам пришао и рекао ко је пуцао. Знам да су их питали нон стоп ко је пуцао од њих двојице, јер једну пушку су нашли. Каже, нису рекли, није битно. Пера ме пита: хоћеш са мном. Он је отишао, вероватно је отишао према месној заједници са њима". Дакле, у својој одбрани нити Николаидис тврди да је Стипе Долачки предат од стране Девчића и Деветака Петронију да би био убијен нити зна поуздано где је Петроније отишао, али тврди да је потом ову тројицу видео убијене у капели на гробљу.

Милан Девчић и сада покојни Николаидис суочени су на главном претресу 14. маја 2008. године на околност испитивања браће Павлић и Стипе Долачког од стране Девчића и Деветака и предаје сада покојном Петронију да би били убијени. На страни 79 транскрипта од тог дана забележена је инструкција судије, каже: "Идемо за ову браћу Павлић и Стипета Долачког да су Љубан и он испитивали, то сте Ви тврдили". Обраћа се Николаидису, на шта Николаидис одговара: "Па за браћу Павлић знам кад су пуцали, а тај дан је у полицији он, Деветак, и они су их извели 18. након минског поља и ја сам пришао и питао сам их да ли је, јер знам да су их испитивали нон стоп ко је пуцао и предали их Пери. Пера их је одвезао до улаза овог затвора у месној заједници. Вероватно су стављени у кола одведени на гробље и убијени. Е ту су покупили и Стипу Долачког". А за Стипу Долачког он каже да је радио са њим, да сте имали документа о њему које злочине је вршио по Вуковару, и да је побегао у Ловас. Дакле, приликом суочења окривљеног Девчића са сада покојним, тада окривљеним Николаидисом, Николаидис је у битном изменио део своје одбране која се односи на Долачког. Није потврдио да је Долачки испитиван од стране Девчића и Деветака и да је предат Петронију да буде убијен, већ говори искључиво о испитивању браће Павлић, за које претпоставља да су стављени у кола и каже: "Е ту су покупили и Стипу Долачког". У суочењу је поновио да је Долачког водио кући, да га је шетао и да је обећао да ће бити пуштен. Све ове тврдње дементовала је Винка Долачки саслушана на главном претресу. Приликом изношења одбране 20. фебруара 2012. године, сада покојни Николаидис, страна 13 записника, на питање суда одговара да није био присутан када су их испитивали већ да је видео само када из изводе и враћају, што је потпуно другачије од свега раније реченог. Осим тога овај окривљеног је мењао и датум када се предметни догађај десио, те је најпре тврдио да се исто збило 18. октобра `91. у послеподневним часовима, затим истрајавао је да је то ипак 19. октобра `91. пре подне, не остављајући могућност да није сигуран. Суд мора да примети промену у опису овог догађаја како га Николаидис види приликом изношења одбране 20. фебруара 2012. године. Он уводи сада извођење из команде, није присутан када су

испитивани, што је у ранијим изјавама тврдио, једни одлазе лево са Петронијем, а оптужени Девчић и Деветак наводно остају у команди. На питање како зна да су их предали Петронију да би они били лишени живота, одговара: "Па зато што сам рекао управо да је мени рекао да сви они требају, они су сви били тај дан у овом затвору у подруму и да сви морају бити склоњени". Другим речима овај оптужени није чуо било какав разговора између оптуженог Девчића и сада покојног Стевановића нити је могао да истовремено буде и код станице милиције и код затвора већ закључује о улози оптуженог Девчића на основу онога што је оптужени Деветак наводно рекао у контексту ког разговора оптуженог Девчића не спомиње, а то је део његове одбране која је изнета дана 17. априла 2008., на страни 71 и 73. Приликом суочења покојног Стевановића и Николаидиса дана 20. фебруара 2012., страна 18, на околност убиства браће Павлић и Стипе Долачког, Николаидис каже: "Ја знам да ти је ту испред затвора дао и да си отишао са њима испред команде и да си их одвео до затвора тамо". Е сад даље, у наставку на страни 12, покојни Николаидис тврди да је само видео да је покојни Петроније Стевановић ова лица одвео само до другог затвора, код Љубе Јелића. Остао је доследан да је сву тројицу браћу Павлић и Стипу Долачког видео убијене у капелици на гробљу. Делови одбране сада покојног Николаидиса који су од значаја за радње које се окривљеном Девчићу стављају на терет су конфузни, недоследни, контрадикторни, мењани у битним деловима. Најважније оно што свакако није речено је да је Девчић предао Стипу Долачког Петронију да би био убијен нити је покојни Николаидис икада са Девчићем имао било какав разговор који би за тему имао уклањање лица. Даља конструкција Тужилаштва да су убиство извршили поједини НН припадници оружане групе "Душан Силни" не може се довести у везу са било којом радњом оптуженог Девчића. С друге стране већи део навода одбране сада покојног Николаидиса супротан је другим изведеним доказима, јер су на пример тела браће Павлић пронађена у гаражи Иве Мађаревића, не у капели како је овај оптужени говорио, нису одведени када и Стипе Долачки, самим тим отпада и сва тврдња о наводно вођеном разговору између Девчића и Николаидиса о браћи Павлић. Дакле, сматрамо важним да је оптужени Николаидис до последњег тренутка када је давао своју одбрану остао истрајан у тврдњи да су заједно са Стипом Долачким била присутна и браћа Павлић, шта више овај окривљени описује детаљан разговор учесника овог догађаја па их на крају и види на месту где нису били. Раније тврдње да су са оптуженим Девчићем свађао због Долачког, покојни Николаидис оповргао је 20. фебруара 2012. године речима: "Ма шта има да разговарамо, не у вези њих, него уопште". Јасно је да оптужени Николаидис није говорио истину када је износио своју одбрану у делу који се односи на Милана Девчића и његове радње у вези са Стипом Долачким и његова одбрана није у том делу потврђена исказом ниједног другог сведока. Напротив, Винка Долачки, супруга покојног Долачког у исказу 21. маја 2010. године каже да мужа после одвођења никада више није видела, да јој нико није рекао да ће бити пуштен нити да га је неко доводио кући након одвођења. Све ово је оптужени Николаидис управо током поступка тврдио, да је Стипу Долачког водио кући, давао му да носи оружје, обећавао његовој жени да ће бити пуштен. Ово је исказ сведока – оштећеног који у целости негира одбрану окривљеног Николаидиса. И остали сведоци, као што је сведок Јосип Петковић, сведок Берислав Филић, а који су говорили о страдању Стипе Долачког, нису у тај контекст довели било коју радњу или било које поступање Милана Девчића. Према томе, ниједан изведени доказ не упућује на то да је оптужени Милан Девчић имао било каквог учешћа у страдању Стипе Долачког, а све иједан навод оптуженог Николаидиса који се односи на Стипу Долачког је неистинит и непоткрепљен другим доказима и не може бити довољан да

Милан Девчић буде осуђен за дело које му се ставља на терет. На овом месту указујемо и на недостатак дефиниције радње које се оптуженом Девчићу ставља на терет, а које би у конкретном случају представљало учешће убиству неког лица кроз два основна облика наређење или извршење. Ако Тужилаштво исто описује као "предао са другим лице да буде лишено живота" зато што је то други оптужени Николаидис тако закључио, али не у односу на окривљеног Девчића већ у односу на окривљеног Деветака, а нико ту радњу не потврђује, ни раније оптужени Деветак или Стевановић, јасно је да из ових тврдњи оптуженог Николаидиса сада покојног, не може ван разумне сумње да се утврди шта је лице коме је евентуално друго лице предало треће лице требало да уради. Сама радња предати лице некоме без пратећег појашњења наредбом шта са тим лицем онај коме је лице предато треба да уради далеко је од везе онога који наводно предаје некога и смрти која је наступила, не знамо када и под којим околностима и на овом месту подсећам да је према налазу и мишљењу вештака медицинске струке Анте Блажановића од 08. јуна 2005. године за ово лице утврђено да је страдало насилном смрћу, вероватно од стрелних рана, за разлику од већине осталих оштећених код којих је утврђен неспоран узрок смрти. Стога сматрамо да не постоји ниједан релевантни доказ о учешћу Милана Девчића у убиству Стипе Долачког и враћамо се на сам почетак завршне речи у овом делу да иста нема никакву доказну снагу, јер га није потврдио ниједан доказ и на основу њега се не могу утврђивати радње других окривљених. Мислим дакле на одбрану сада покојног Николаидиса. Можемо говорити о мотивима због којих је покојни Николаидис давао овакву одбрану, а они се огледају у делу олакшавајућих околности датих на страни 237 раније укинута пресуде, јер се наводно трудио по оцени суда да допринесе утврђивању релевантних чињеница и околности, а ми додајемо и по цену да људе лажно терети. Овај окривљени је искористио прилику да се брани ћутањем у истрази, да активно преговара пре почетка главног претреса, па подсећам на његове дописе од 07. априла 2008., који се налазе у списима, где појашњава тужиоцу Вукчевићу како је преварен, како се господин Мрдак није држао договора. Писмо сличне садржине судији Синиши Важићу од 09. априла 2008. године, а сами преговори, разговори, узимање изјаве почели су у фебруару 2008. Очигледно договор формално није постигнут, али је овом оптуженом дата могућност да први изнесе одбрану на почетку главног претреса и најстрашније оптужује кога хоће и како хоће, а о суочењима без сумње буде гласнији и прича причу са много више детаље. Није тешко препознати један анимозитет који је показивао према оптуженом Девчићу током читавог поступка и није тешко препознати самоувереност са којом је наступао приликом постављања питања другим окривљенима о темама које га уопште не би требало да га се тичу, тврдњама ко стоји иза чега без икаквих доказа и супротно материјалним доказима, па примера ради, а за одбрану Девчића је интересантна упорност да је рецимо покојни Воркапић погинуо пре такозваног догађаја на минском пољу иако постоји извод који потврђује да је његова смрт наступила 23. октобра како је и Девчић тврдио приликом испитивања од стране сада покојног Николаидиса. Међутим, за нас тренутно најважније да се део оптужнице која се односи на радње Милана Девчића у вези са страдањем Стипе Долачког заснива искључиво чак не на цитирању одбране већ екстензивном тумачењу дела одбране сада покојног Николаидиса која није поткрепљена доказима односно супротна је изведеним материјалним доказима.

Имајући у виду све наведено, молим ово веће да пажљиво размотри наводе измењене оптужнице од 14. јуна 2018. године, јер сам готово сигурна да овако написана по новим правилима Законика о кривичном поступку ова оптужница не би прошла судску

контролу. Не треба ни критички прихватати наводе тужиоца како је речено и на страни 15 решења Апелационог суда од 09. децембра, већ молим да имате у виду прво, да ли саме радње које се стављају Девчићу на терет представљају по свом опису радње извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва. Молим да пажљиво оцените да ли је и којим лицима која га непосредно терете Милан Девчић икада за скоро дванаест година трајања поступка могао поставити макар и једно питање и да ли су права окривљеног у овом поступка била обезбеђена у складу са Закоником о кривичном поступку и стандардима права на правично суђење. И на крају, верујем поново да је једина исправна одлука која се може донети у односу на оптуженог Девчића ослобађајућа пресуда, па предлажем да ово веће тако и поступи. Хвала.

Председник већа: Бранилац окривљеног Жељка Крњајића, адвокат Јасмина Живић. Изволите. Како сте Ви концепирали Ваше завршне речи имајући у виду да браните двојицу окривљених на данашњем главном претресу?

Адвокат Јасмина Живић: Ја бих пре свега замолила суд обзиром да сам на овом претресу ванредно бранилац Жељка Крњајића, због непредвиђених околности. Ја сам пре петнаест минута пре почињања главног претреса добила у писменој форми завршну реч, коју сам ја у могућности да предам суду, али имајући у виду да се оптужба у односу на Жељка Крњајића највише мењала у овом делу поступка, да је тужилац изнео доста тога у завршној речи, а управо везано за одбрану Жељка Крњајића, да је пуномоћник оштећених такође изнео неке тврдње, на које ја не могу да се изјасним, ја бих молила ово веће, обзиром да је већ и крај радног времена, ако сте могућности да померите излагање завршне речи колеге Алексића за следећи претрес. Евентуално да ја предам....

Председник већа: Крај радног времена није, а може суд да измени редослед изношења завршних речи те да бранилац Алексић изнесе евентуално завршну реч на следећем главном претресу уколико Ви сматрате да сада није адекватно да прочитате ту завршну реч коју имате у писменој форми. Можете да седнете.

Завршна реч браниоца окривљеног Радована Влајковића, адвоката Бориса Зорка.

Изволите.

Адвокат Борис Зорко: Поштовани суде, ја сам очекивао да идемо по реду из оптужнице, али неће бити проблем да изнесем своју завршну реч.

Председник већа: Добро. Сачекајте само један минут, колега тражи паузу. Само моменат.

Дакле браниоче Зорко изволите.

Адвокат Борис Зорко: Хвала, поштовани суде.

Поштовани суде, уважена председнице већа, чланови већа, уважени колега Кнежевићу, поштоване колеге, ја се извињавам, оптужени.

Председник већа: Реците. Приђите за говорницу.

Окривљени Радован Влајковић: Ја имам примедбу. Пошто сам ја ...

Председник већа: На шта имате примедбу?

Окривљени Радован Влајковић: Мени је командир био Дарко Перић.

Председник већа: На шта имате примедбу?

Окривљени Радован Влајковић: На редослед изношења завршних речи.

Председник већа: О томе не одлучујете Ви. Можете се вратити на своје место. Закон прописује ко одлучује о редоследу изношења завршних речи. Можете се вратити на своје место.

Окривљени Радован Влајковић: Ако је мени био командир ваљда

Председник већа: Ја сам Вам рекла Влајковићу, можете се вратити на своје место. Искључите микрофон. Изволите.

Адвокат Борис Зорко: Остајем при свему што сам изнео у својој завршној речи која је изнета 26. априла 2012. године, 11.05.2017. године, те наводима из жалбе на пресуду Вишег суда К По2 -22/2010 од 26. јуна 2012. године. Такође као и моја колегиница Бранкица Мајкић, желим такође да укажем да се од доношења пресуде Апелационог суда Кж1 По2- 3/13 од 09. децембра 2013. године којим је укинута првостепена пресуда у овом предмету претходно, ништа није изменило када је реч о крајње уопштеном преписивању појединих последица, у овом конкретном случају оптуженом Радовану Влајковићу од стране оптужбе, која је и даље иначе потпуно нејасна и даље је такође сасвим јасно да различити читаоци могу извести сасвим различите закључке у погледу тога ко за шта и позивањем на коју облик кривичне одговорности одговара на шта је и указала поменута пресуда Апелационог суда у Београду. На том месту желим да подсетим да најпре оптужба у оптужници од 28. новембра 2007. године на страни 11, најпре заступа тврдњу, цитирам:"Окривљени Радован Влајковић наредио да се вођени цивили построје у један ред, ухвате за руке и фронтално крећу разгрчући детелину лево и десно". Ова тврдња оптужбе....

Председник већа: Браниоче, ја се извињавам што Вас прекидам. Окривљени Косијер, понашајте се пристojно у судници, не можете да једете у судници. Уколико Вам није добро јавите се да Вам није добро, овде постоји служба медицинска која може да прегледа Вас и да утврди Ваше здравствено стање. У судници не можете да једете.

Браниоче Зорко наставите.

Адвокат Борис Зорко: Хвала поштовани суде. Дакле, ова тврдња коју сам поменуо је такође саставни део и оптужнице која трпи измене 14. децембра 2007. године. Међутим, 23. априла 2012. године ову радњу коју, за коју тужилац најпре тврди да је издата од стране Влајковића, оптужба даље нејасно представља као једну колективну наредбу, као на страни 3 и 4 оптужнице, тако да испада да заједно Радован Влајковић,

Раде Јосиповић, Јован Димитријевић, Саша Стојановић, Драган Бачић, Зоран Косијер, Мија Вукосављевић, Слободан Крњачки, припадници оружане групе "Душан Силни", дакле сви заједно на следећи начин, цитирам: "...наређују цивилима да са пута скрену у поље детелине које је требало разминирати, а затим држећи се за руке да се најпре крећу по ширини поља". Е сад, од оптужнице која је промењена, измењена, извињавам се, 28. децембра 2011. године, уместо Радована Влајковића или овог мало пре поменутог "колективног наређивања" оптужба у смислу поменутог наводи реализацију другог задатка добијеног од, цитирам "неидентификованог налогодавца из састава једне од наведених оружаних група". И то је тако са сада актуелном оптужницом. Сличне аномалије су видљиве и када је реч о тврдњама оптужбе у вези извођења лица из задруге и формирање колоне 18. октобра 1991. године. Дакле, оно што је по становишту одбране Радована Влајковића неспорно, имајући у виду доказе и да је временом постало сасвим јасно да овај неидентификовани налогодавац, који у току поступка има разно разне надимке, није ни Влајковић ни било ко други из чете из Ваљева, што ћете свакако да цените и да имате у виду.

Дакле, не желим да доведем у питање процесна овлашћења оптужбе током поступка, када је реч о изменама које сам поменуо. Али желим да укажем да ове својеврсне измене које су многобројне биле у погледу оптужнице након истраге која је окончана, а у којој је саслушано ни мање ни више него стотину сведока, недвосмислено показује да су наводи које је оптужба изнела, били потпуно непоткрепљени, а посебно када је реч о доказима у правцу некакве кривичне одговорности на страни Радована Влајковића. Оно што је неспорно, то је да је кривично дело ратни злочин против цивилног становништва, како је то формулисала оптужба, могуће да се изврши једино издавањем наредбе за његово извршење или непосредним извршењем од стране учиниоца. То је важно имати у виду, поштовани суде, зато што тужилац, пошто нема доказе који би били адекватни да се размотри одговорност Радована Влајковића, нејасно формулише своју оптужбу, колективизује поједине радње, па проширује кривичну одговорност Радована Влајковића све до граница објективне одговорности. То је, поштовани суде, недозвољено. Према оптужби није важно шта је конкретно, шта је, заправо, предузео, односно радио Влајковић. Он је свакако одговоран јер се налази на том месту где се десио инцидент 18. октобра 1991. године. Ја сам уверен да немамо неразумевање у вези једне ствари, поштовани суде, а то је да се кривична одговорност не може заснивати на неким условним претпоставкама, на нагађањима, већ је суд у обавези да правилно и свестрано оцени све доказе и да на несумњив начин утврди за које тачно радње наведене у оптужном акту, има доказе да их је окривљени извршио, а да своје закључивање о томе јасно и логично објасни, дајући разлоге о свим битним чињеницама. Међутим, оптужба тражи да претпоставите на основу претпоставки, а да оно што су докази, једноставно занемарите. У том смислу, оптужба сматра да је Радован Влајковић предузео радњу извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва, тако што се налазио „у групи више лица, који су“, цитирам, „дошли“, до дворишта задруге, да би сви они заједно са још припадницима добровљачке оружане групе „Душан Силни“ и два мештанина, „повели колону од педесет цивила“, те „пристали да учествују у наставку описане акције“, којом приликом долази до страдања одређеног броја лица. То је, поштовани суде, не само што је далеко од конкретизације неке радње која би могла да буде биће, да представља биће кривичног дела ратни злочин, већ једноставно представља претпостављање. Према изведеним доказима оптужени Радован Влајковић у догађајима од 18. октобра 1991. године нема никакву улогу, а то је независно од ових нејасних формулација

оптужбе, на које сам се најпре осврнуо. Његово присуство приликом кретања ове мешовите колоне, ни сам није оспоравао у својој одбрани. Међутим, само присуство неком догађају, што је неспорно утврђено и стандард и на шта сам и раније указивао, није довољно у правцу утврђивања кривичне одговорности, посебно не за кривично дело ратни злочин против цивилног становништва. Па ћу поново подсетити на становиште и стандарде које је утврдио Апелациони суд у Београду пресудама Кж1-По1 1/11 параграф 167, Кж1-По2 4/2010 и Кж1-По2 6/2013. Пошто није било могуће да оптужба своје наводе у правцу кривичне одговорности Радована Влајковића поткрепи неким доказом, она је прибегла овој колективизацији коју сам поменуо и апстрактном уопштавању радњи, које би иначе морале да се јасно конкретизују, а не уместо тога да се употребљавају термини који су потпуно апстрактни, нејасни, па се тако каже, „дошли“, „повели“, „пристали“. Шта су радње које на то указују? Па чак да се и паушално логицира, што је ипак неприхватљиво са становиштва било ког разумног пресудитеља о чињеницама. Истовремено, оно што оптужба не спори, а то је да постоји НН налогодавац. Не спори чак ни његову кључну улогу приликом кретања те мешовите колоне 18. октобра 1991. године, јер једноставно, мноштво доказа на то иначе неспорно упућује, а то је лице које заправо контролише и управља свиме што се дешава почев од тренутка када се изводи лице из задруге, па све до инцидента приликом активирања мина. Дакле, то је и према оптужби неспорно. Значи, имате доказе који ничим нису оповргнути, а који показују да постоји НН налогодавац. Чињеница да ово лице није идентификовано, не значи да сада морамо уместо тога да конструишемо нечију одговорност зато што нисмо успели у истрази да утврдимо које је то лице. Па, хајте да нађемо Радована Влајковића да га замени. Поштовани суде, то не би требало тако да буде. А да ово прихвата и сама оптужба, може се закључити из завршне речи које је оптужба изнела 24. априла 2012. године, страница 8 транскрипта и наводи следеће када је реч о поступању Радована Влајковића и Радета Јосиповића, цитирам: „Ако фактички нису могли командовати тој неколицини, како сами кажу, петорици, шесторици добровољаца, сасвим сигурно се из њиховог понашања може закључити, нису одбили наређење Дарка Перића да иду са својом четом у претрес терена у наведеним околностима и друго, нико други, па ни тај наводни добровољац, није могао командовати њиховом четом у њиховом присуству“. Ово, поштовани суде, не само што је претпоставка, већ је веома контрадикторно, јер оптужба у зависности од тренутка у поступку и од потребе, од вас свакако тражи да претпостављате да је Влајковић имао некакву улогу која није разјашњена или ничим доказани фактички контроли, односно поменутог НН лица другог оружаног састава и да на бази те претпоставке утврдите његову кривицу, а да при том занемарите обиље супротних доказа који потврђују да је то једноставно нетачно. Овде се слажем са заступницом оптужбе која је данас у својој завршној речи навела, да није довољно да постоји папир, већ је поменула фактичку могућност издавања наредбе. Дакле, фактичку власт. И у том смислу, докази су неспорни у правцу да оптужени Радован Влајковић није имао никакву фактичку власт, па чак да је та фактичка власт и [идентификована](#) у рукама лица које оптужба наводи као НН налогодавац. Колико је ово контрадикторно, ова теза коју оптужба има и зашто је она контрадикторна и зашто је то претпоставка, навешћу врло једноставно и желим такође данас да укажем на реч тужиоца са припремног рочишта од 26.05.2014. године, страница 27 транскрипта, где оптужба каже следеће, цитирам: „Дакле, други део задатка који су добили, опет тврдим од неидентификованог припадника ових оружаних формација, сасвим сигурно из моноклатуре ових који су имали та самовласно командна овлашћења, није одлучно да се утврди од кога тачно и у којој прилици, јер се закључак на таквим чињеницама изводи из дела исказа других

сведока, из објективних догађања која су на несумњив начин утврђена на лицу места, па је тако та група људи изведена из круга задруге, постројени су и предводе их, односно као командири, Влајковић и Јосиповић, а и други учесници те оружане пратње су припадници групе, оружане групе „Душан Силни“, оптужени Јован Димитријевић, Зоран Косијер, Бачић и Стојановић, Саша Стојановић. Од кога су они добили наређење да се том приликом приступи чишћењу минског поља, није могло на поуздан начин да се утврди. Постоји знатан степен сумње. Али у сваком случају, они су својим понашањем које ће се видети касније у чему се састојало, сасвим сигурно поступали по начием наређењу, јер из исказа готово свих сведока и из одбране окривљених, произилази да су неки од њих или они наредили кретање те групе цивила у то, испоставиће се, минско поље“. Ја верујем, поштовани суде, да више ником није јасно, ко је заправо шта наредио. Али оно што мене посебно интересује као браниоца Радована Влајковића, је да је оно што је свакако неспорно, да он ту нема никакву улогу. Међутим, конфузија која се овде јавља, је потпуно невероватна. Међутим, ова конфузија и ове претпоставке које сам поменуо, нису једина ствар која стварно запада, заиста запада у очи. Првостепено веће чија је пресуда укинута, на страни 214 своје пресуде, наводи, кратко ћу цитирати следеће: „Тужилац оптуженог Влајковића и Јосиповића и није тужио, нити су оглашени кривим да су они нешто наређивали, већ да су са војницима своје чете односно вода, учествовали у нечовечном поступању“. Заиста, поштовани суде, овде се ништа сем претпоставке, не може видети, једне заиста озбиљне конфузије. Дакле, ниједан разуман пресудитељ о чињеницама не би могао да закључи да Радован Влајковић пристаје на било шта, да предводи било кога, а камоли да предузима било какве радње које при том нису ни конкретизоване, а које би могле довести до нечовечног поступања у односу на цивиле. Докази непобитно говоре да он током кретања колоне не издаје нити једно наређење, ниједном припаднику оружаних снага, односно ниједном наоружаном припаднику било које формације, било у смислу правца кретања, распореда лица у колони, нити на било који начин предузима било коју радњу која би могла да се квалификује у својим објективним и субјективним елементима радњом саизвршилаштва. Дакле, поред неспорних доказа уз посредно признање оптужбе да, заправо, НН лице контролише и распоред и начин кретања читаве колоне, а што докази непобитно показују, тог 18. октобра 1991. године, укључујући ту и припаднике чете Противдиверзантског одреда Територијалне одбране Ваљево, дословно нико од многобројних сведока, очевидаца, чак ни не помиње Влајковића у смислу неке радње која би посредно могла да се протумачи као учествовање у акцији, преношење наређења, инструкција, упутство, било шта што би могло да, примера ради, изда НН лице које, заправо, управља акцијом, а које издаје својим војницима или уопште лицима која нису из ваљевске чете или уопште пристанка на тако нешто. У неспорном одсуству било каквог наређења у правцу извршења акције, ове акције од стране Радована Влајковића, заправо, у присуству доказа који потврђују да то није било тако, његово просто присуство не представља никакав, а посебно, не битан допринос извршењу кривичног дела. На жалост, са или без присуства Радована Влајковића, исход догађаја од 18. октобра 1991. године би остао исти.

А оно што је кључно за мене као браниоца, то је, поштовани суде, да тужилац ничим није доказао нужну, узрочно-последичну везу између поступања Радована Влајковића и настале последице, због чега он мора да буде ослобођен од оптужбе. Претходно веће је у пресуди, која је иначе поменута, у укинutoј пресуди, на страни 214 изнело став, који оптужба прихвата са своје стране, уместо да поступи по налозима које је дало веће

Апелационог суда у Београду, па тако понавља у својој завршној речи 28.03.2017. године и уместо ослањања на укупне доказе и неопходан услов доказивања објективних и субјективних елемената бића кривичног дела, опет нуди једно логицирање, односно претпостављање које треба да замени то одсуство доказа, а то је теза у вези оптужених Влајковића и Јосиповића. Цитирам: „Најмање што су могли да учине, то је да наредe својим војницима да се повуку са извршења задатка“. Дакле, ту се занемарује, најпре, корпус доказа, да ниједног тренутка Радован Влајковић нема никакву команду, укључујући и команду, поебно команду над војницима из Ваљева и да не може ништа да предузима, између осталог, и услед две неспорне и доказима потврђене чињенице. 18. октобра 1991. године пре поласка те мешовите колоне, испред задруге се налази његов непосредно претпостављени, чије наређење он претходно одбија да извршава, односно свакако не пристаје да то наређење извршава. А други, што од тренутка поласка колоне сва власт јесте сконцентрисана у рукама овог неидентификованог, односно НН припадника, кога помиње оптужба. Али тог НН припадника оптужба помиње тек када та мешовита колона дође до места на коме се активирају мине, што је, наравно, тенденциозно. Нешто слично томе, је издато и у завршној речи оптужбе Тужилаштва, то је страница 16 транскрипта од 23. априла 2012. године, када је реч о оптуженом Влајковићу и Јосиповићу. Тужилаштво је навело: „Обзиром да им је такође било јасно да припадника ове добровољачке оружане групе има само неколико, пет до шест, они су били и у објективној и у субјективној могућности да спрече такво понашање, то јест да пре започињања кретања цивила по пољу, наредe да се одмах повуку и изађу из поља, а да евентуално противљење или отпор припадника добровољачке оружане групе, релативно лако и успешно савладају“. Дакле, поштовани суде, тужилац, оптужба се сасвим јасно не бави оним што јесте било, имајући у виду доказе, на првом месту, већ оним што би поверење оптужбе требало бити, што ја разумем, имајући у виду да је интерес оптужбе да се кривица докаже, па макар да она и не одговара истини. Дакле, супротно интересу оптужбе, да Вас увери да је добровољаца било не више од пет до шест, што опет сматрам релативно не толико кључном чињеницом, али се може говорити о доказима, показују да их је заправо било нешто више. Према сведоку Верољубу Милетићу њих је ево између тридесет и тридесет и пет, а Бранислав Исаиловски сведок помиње не мање од двадесет. Али ставимо то по страни, колико је било добровољаца и независно од њиховог тачног броја. Овакво тумачење оптужбе је засебно правно проблематично, јер је, заправо, потврда да је Радован Влајковић поред свих нејасноћа у оптужници на које сам указао, можда оптужен за кривично дело из члана 142 Кривичног закона Савезне Републике Југославије у саизвршилаштву, због нечињења. А теза да је Влајковић кривично одговоран зато што није предузео радње којима би себе, а и присутна цивилна лица изложио страдању, не могу да означим другачије него апсурдом. Дакле, заправо, овакав став је једно игнорисање обавезе оптужбе да докаже битне елементе радње извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва и то не само да укаже на њих, него да их утврди на несумњив начин, уместо да прибегне претпоставкама. Уместо тога, понуђено Вам је да уведете стандард кривичне одговорности за пропуштање, односно нечињење, на месту где томе, тамо где томе нема места и да се истовремено недопустиво помешају елементи који су својствени институту командне одговорности, иако је овде у питању кривично дело из члана 142 КЗ СРЈ, што једноставно не може и не сме да буде случај. Дакле, једина два питања за вас, када је у питању оптужени Радован Влајковић, јесу да ли је нешто наредио, што би могло бити инкриминисано, односно да ли је нешто предузео што може бити предмет инкриминације. Ова нагађања која смо чули и данас од стране оптужбе је то свакако

нагађање и претпоставка и оно што је данас потпуно мени, морам да кажем, запарало уши, јесте реченица коју је уважени колега изнео, говорећи о оптуженима Влајковићу и Јосиповићу, па је у једном тренутку рекао, надам се да ћу бити прецизан, нејасно откуд они, говорећи о њиховом присуству у тој мешовитој колони. Дакле, оптужби је нејасно, откуд оптужени Влајковић, односно Јосиповић у тој колони. Поштовани суде, ја из оваквог излагања оптужбе, не могу да закључим ништа друго, него да несумњиво доказа о њиховој кривици, Влајковића, нема.

Поштовани суде, желим да вас замолим да приликом оцене одбрана и исказа сведока и свих укупних доказа, када је реч о Радовану Влајковићу, имате у виду неспорне чињенице у вези са дешавањима од 17. и 18. октобра 1991. године, а између осталог, то су чињенице да Радован Влајковић и уопште војници из чете из Ваљева, први пут долазе у Ловас, не познају то место и долазе у атмосферу сукоба, у коме већ постоје неке оружане групе или појединци и некаква локална власт, што све њима није познато и уз додатно ишчекивање могућег оружаног сукоба са паравојним формацијама Хрватске. Дакле, од њиховог доласка временски, па све до инцидента који наступа 18.10.1991 године, они једноставно немају времена да се саберу. Дакле, суштински и сам Радован Влајковић и други војници су неспорно једнако забринут и уплашен за своје животе, чак до те мере да се то може упоредити са положајем цивила у колони у којој се сви заједно налазе. Када је реч о засебној претпоставци за коју Тужилаштво поново од вас тражи да прихватите некритички, а то је наводни пристанак Радована Влајковића да учествује у наставку акције током које је дошло до страдања цивила, желим да подсетим да у теорији, свако извршење кривичног дела има више нужних фаза, почев од доношења одлуке, припремних радњи, започињање извршења, односно фазе покушаја, све до стадијума свршеног облика, односно наступања последица. А са поменутих у вези, оптужба од вас тражи да занемарите многобројне сведоке, било оптужбе, било одбране, који не износе ниједну околност, нити могу да потврде, нити потврђују неку околност која би ван разумне сумње указала да је Радован Влајковић пристао да учествује у акцији, да је предузимао некакву припремну радњу да би реализовао било коју фазу акције претреса терена и коначно, одсуство било какве активности у том правцу приликом кретања ове мешовите колоне предметном приликом. Поштовани суде, ја вас молим да се то једноставно не игнорише и верујем да тако неће бити.

Председник већа: Браниоче, ја морам да Вас прекинем. Оптужба није овлашћена ништа да тражи од суда, као ни одбрана. Завршне речи се износе, оцењују се изведени докази, а суд доноси након тога одлуку.

Адвокат Борис Зорко: Разумем, хвала Вам, поштовани суде.

Председник већа: У формулисању, ето ја Вас молим да будете мало обазривији.

Адвокат Борис Зорко: Имаћу то у виду. Међутим, тужилац не примећује колико је заиста контрадикторности изнео, па ћу сада да поменем следећу контрадикторност. У својој завршној речи од 24. априла 2012. године, на страницама 2 и 3, оптужба износи да су оптужени Влајиовић и Јосиповић изразили „неслагање са учешћем у акцији претреса терена“, те је оптужени Дарко Перић „у току ноћи дошао у једну од просторија да би умирио војску и наведену наредбу ујутру поновио пред стројем војника“. Дакле, у овоме постоји још једна контрадикторност коју оптужба једноставно

не може да уочи, јер је сасвим логично да ако је макар и невољно оптужени Радован Влајковић пристао да реализује неко добијено наређење, како то тврди оптужба, заиста његов претпостављени не би имао разлог да своју наредбу издаје пред стројем војника. Дакле, постоји више него разумна сумња када се сви докази укупно размотре, да Радован Влајковић није извршавао никакво наређење, односно пристао да учествује у реализацији наређења које је довело до страдања цивила. Независно од тога што оптужба није успела да докаже да је наређење које је издато Радовану Влајковићу неспорно било незаконито, нити је и данас у својој завршној речи, означило било који доказ који би могао ван разумне сумње да потврди да Радован Влајковић пристаје и касније спроводи то незаконито наређење, а то није случајно, то јест из разлога што оптужба заиста и не може да укаже на тако неки доказ, осим да се селективно позабави одбранама окривљених и да ту тражи посредно основ за своје претпоставке и како год се ова чињеница квалификовала, да ли као одбијање наређења или одсуство пристанка да се спроведе то наређење, остајемо, суштина остаје иста, поштовани суде. Поред одбрана Радована Влајковића и Радета Јосиповића, та суштина одсуства било које радње која би представљала недвосмислену конкретизацију пристанка на спровођење и прихватање наређења за акцију претреса терена, показују многобројни докази и искази сведока који се не би смели игнорисати. Ја не говорим о усамљеним доказима, већ управо супротно. На првом месту подсећам на сведочење командира водова, најпре Мирослава Плавшића, који је у релеватном периоду био командир Трећег вода, чије сведочење потврђује да је команда била препуштена другом лицу, а не Радовану Влајковићу – транскрипт од 10. јуна 2011. године, страница 10. И ту при том говоримо о укупној команди. Затим, сведока Живана Стојковића, транскрипт од 30. октобра 2015. године, на страници 10, који сведок, такође један од командира водова, потврђује да је био присутан на састанку који претходи догађају од 18.10.1991. године на ком састанку су Дарко Перић, Радован Влајковић, Раде Јосиповић и Плавшић, а који се по њему односио на „неко рашчишћавање терена“, па сведок потврђује да долази до свађе и одбијања наређења као на страници 12 овог транскрипта. Значи, имате мноштво доказа који су, ако ништа друго, несумњиви и неспорни у правцу тога да Радован Влајковић просто не пристаје да спроводи било какво наређење, а посебно не незаконито наређење и да у свим догађајима, дешавањима, 18.10.1991. године он једноставно има пасивну улогу и не учествује активно и тако нешто не испуњава онај праг који би оптужба желела. Указаћу кратко на сведочења која сматрам релевантним, сведочење Верољуба Милетића 10.06.2011. године, странице 5, 7, 18 транскрипта; сведок Бранислав Исаиловски 10.06.2011. године, странице 54-56 транскрипта, страница 59; сведок Зоран Милић од 10.06.2011. године, странице 89 и 101 транскрипта, сведок Томислав Саватић 03. август 2007. године, странице 1 и 2 и 13.06.2011. године на страницама 5, 9, 10, 13 и 39 транскрипта, сведок Зоран Јовановић 13.06.2011. године, странице 41, 43, 44, 49 и 51 транскрипта, сведок Станко Параментић 13.06.2011. године странице 73, 75, 76 и 79 транскрипта, сведок Радивоје Мојсиловић 14. јуни 2011. године странице 10 и 14 транскрипта, сведок Милан Малетић 21. септембар 2011. године странице 4, 7, 16 и 26 транскрипта, сведок Богосав Давидовић 26. фебруар 2010. године странице 10 и 29, март 2010. године странице 9 и 10 транскрипта. Приметили сте, поштовани суде, да је мало трајало читање доказа, који потврђују ово о чему говорим.

Такође, оно што нисмо чули од оптужбе, када говори да и када наводи да, када наводи да је дошло до пристанка на спровођење наређења, нисмо чули у ком тренутку Радован Влајковић одлучује и прихвата да поступа по наређењу. То такође нисмо чули од

оптужбе. Међутим, следећи услов који није испуњен, а тиче се субјективног елемента кривичног дела, односно оптужба ничим није доказала да је Радован Влајковић делио свест о заједничком деловању у односу на забрањену последицу са било којим учесником у догађајима од 18.10.1991. године. Докази недвосмислено упућују и показују да Радован Влајковић нема сазнања које је ово неидентификовано лице које води колону, која при том одређује правац кретања, очигледно одређује распоред лица у колони, нити на било који начин са њим комуницира, ни пре, али ни током кретања колоне, а камоли да нешто планира или договара са овим лицем. Дакле, и овај елемент недостаје, поред свега другог. Једноставно, оптужба је до краја поступка остала нема и није показала било какву конкретизацију било које радње која би бар посредно могла да укаже да аргументи које износи оптужба могу опстајати, односно да Радован Влајковић дели заједничку свест са лицем које командује том акцијом од 18. октобра 1991. године, а у правцу наступања забрањене последице. То је још један услов, поштовани суде, који није испуњен. Јер, Влајковић се према доказима ни по чему не може разликовати од било ког војника из чете из Ваљева, па чак ни од цивила у том кретању колоне од 18.10.1991. године. Могу да кажем да према доказима и он заједно са другим учесницима у тој колони принуђен је да буде на месту на коме не жели да буде и без икаквог пристанка на последице, како то описује тужилац. Али, према оптужби, што је по мом становишту дубоко погрешно, довољно је да знамо, довољно је да знамо да је он поручник, да је он официр, да се ту налази и хајде да претпоставимо да онда мора да је и командовао. Поштовани суде, то не може да буде довољно. Ја ћу на том месту, поштовани суде, да кратко само подсетим на један сегмент исказа када је у питању сведок Станко Параментић, он је припадник чете из Ваљева, а мени је био веома упечатљив и који на питање судије од 25. јула 2007. године, то је на транскрипту страница 7, „шта су радили Влајковић и Јосиповић непосредно пред полазак мешовите колоне?“, јасно одговара следеће, да су они ту, али да ништа не раде и „нити зборе и они само што се нису онесвестили, такав утисак сам имао“. Уверен сам, поштовани суде, да некако само што се није онесвестио, нема потребну виност када је реч о кривичном делу ратни злочин, макар у том смислу разматрали и у правцу евентуалног умишљаја. И да ли овако пасивно изгледа неко ко је пристао да изврши наређење, да ли ћути или издаје наређење војсци, креће се, проверава да је све на свом месту? Неспорно, ови искази сведока заиста потврђују да оптужени Радован Влајковић ни на који начин не учествује у акцији и једноставно на било који начин не утиче на дешавања у том тренутку. Такође, потребно је размотрити и шта докази говоре у прилог поступања војника који се на месту налазе, а који су из Ваљева. Па, ту бих подсетио да докази иду у правцу да су припадници ваљевске чете током кретања своје наоружање имали или на рамену или на леђима. Сведок Зоран Јовановић на транскрипту од 07. септембра 2007. године на страници 28 или сведок Станко Параментић транскрипт 25. јула 2007. године, исто такође на страници 8. Ако би и постојала колективна сумња у бројне сведоке који су припадали овој чети из Ваљева, а ово помињем зато што је то био случај са пресудом која је укинута, јер је претходно веће заиста у највећој мери у потпуности занемарило делове појединих исказа ових сведока, онда свакако оно што би требало имати у виду, јесте да је одсуство било каквог утицаја Влајковића на дешавања од 18. октобра 1991. године, поткрепљено чињеницом која се не може лако игнорисати. А та чињеница је да ниједан, понављам, ниједан од сведока или сведока оштећених, укључујући сведоке очевице приликом кретања колоне, говорим о сведоцима хрватске националности, није овде у судници препознао Радована Влајковића, чак ни у тренуцима када је њима предочавана његова фотографија. Ја сам, поштовани суде, чврсто уверен да сам лично којим случајем

спроводио неку акцију, да би ме макар један од мноштва сведока, макар посредно препознао. То није био случај са Влајковићем. Погледајте транскрипт, сведок Антоловић Јосип, страница 22 од 16. јула 2007. године, са истим датумом је и Балић Бранка, страница 23, Балић Вјекослав, страница 20 или сведок Антон Кризманић од 21. септембра 2007. године, на страници 13. Онда желим да укажем на следећу претпоставку. Претпоставка оптужбе о свесном и вољном учешћу Влајковића у предметној акцији, па тако 23. априла 2012. године као на страници 16 транскрипта, оптужба износи следеће: „Довољно је што су били свесни чињенице да са собом у претрес терена воде око педесетак цивила, као обезбеђење од евентуалног напада противне стране и наведених последица у виду наношења тешких душевних и телесних патњи вођеним цивилним лицима“. Поштовани суде, прво, на првом месту, осим што докази говоре у прилог томе да оптужени Влајковић никога не води, оптужба овде поново претпоставља, а то претпостављање је заправо посредно признање да нема ни говоре о томе да је доказала потребну виност на страни оптуженог Влајковића, већ ви морате из посредне чињенице да се у колони налазе цивили да посредно извлачите закључке о виности на страни оптуженог Влајковића. Дакле, јако је тешко побројати претпоставке које се нуде у овом поступку, а уместо доказа. Дакле, поред одсуства конкретизације и једног небројеног низа претпоставки које оптужба тражи од вас да прихватите у циљу утврђивања кривице оптуженог Влајковића...

Председник већа: Опет Ви употребљавате термин „тражи“.

Адвокат Борис Зорко: Опростите, поштовани суде.

Председник већа: Опет термин „тражи“ употребљавате. Ни одбрана, ни Тужилаштво не може ништа да тражи од суда. Можете само да цените доказе и да предложете и да изнесите предлоге и [тако су се предлози и износили у досадашњем току поступка](#).

Адвокат Борис Зорко: Опростите, у оквиру овога што оптужба предлаже, да преформулишем, такође потпуно се релативизује чињеница повређивања Влајковића на пољу, на овом пољу са детелином, како се то наводи, јер оптужба наводи да је пристао да са својим војницима учествује у наставку описане акције, „тако што су се у току кретања цивила по пољу детелине, сви из оружане пратње кретали иза њих и са стране на безбедном растојању“. Зашто оптужба жели да ова чињеница не добије довољну пажњу? Одговор је врло једноставан. Зато што, у суштини, она потпуно негира тезу о накнадном пристанку учешћа у акцији, јер се оптужени Влајковић креће према тужиоцу, на безбедном одстојању, а истовремено и противречи потребној виности.

Председник већа: Морам да Вас прекинем да Вас питам, колико планирате још да изнесите завршну реч, пошто ми имамо у два сата друго заказано суђење? Па уколико то планирате да завршите, можда завршимо данас. Уколико не, онда би прекинули, па за следећи главни претрес.

Адвокат Борис Зорко: Ево, поштовани суде, да не бих прекидао, ја ћу се потрудити да сада исфокусирам све што имам у наредних пет минута, највише.

Председник већа: Добро, колико год желите, како сте замислили.

Адвокат Борис Зорко: Дакле, везано за ову чињеницу кретања на безбедном растојању, а у светлу доказа да је дошло до повређивања оптуженог Влајковића том приликом, оптужба жели, дакле, односно оптужба предлаже да огласите Влајковића кривим, јер је умишљајно поступао, како то оптужба наводи, у правцу извршења кривичног дела, иако истовремено и у истом догађају је био сам у животној опасности, што се међусобно искључује и показује још један у низу апсурда у овом поступку. Дакле, оптужба у завршној речи од 23. априла 2012. године, каже следеће, „да нису најбоље проценили сигурну удаљеност иза цивила који су се кретали, говори и чињеница да је и оптужени Влајковић у насталој експлозији наводно лакше окрзнут“. Дакле, оптужба свакако не искључује ову чињеницу повређивања, тако да је она неспорна и сматрамо је веома значајном, јер он истовремено не може да доведе до закључка да је оптужени Влајковић свесно поступао у својству саизвршиоца, нити она може значити његов пристанак на последице које су наступиле.

Дакле, укратко, сматрам да нема доказа да је мој брањеник извршио кривично дело које му се ставља на терет. Одбрана сматра да је након извођења свих доказа несумњиво утврђено да оптужени Влајковић одбија или макар не пристаје да извршава наређења која претходе догађајима од 18.10.1991. године, да је сва контрола и команда над групом која се кретала 18.10.1991. године на страни НН лица, како то идентификује оптужба, да оптужени Влајковић не врши постројавање, нити довођење војника из састава диверзантске чете до дворишта задруге, нити било коју радњу која претходи или наставља у току извођења...

Председник већа: Перићу и Димитријевићу.

Адвокат Борис Зорко: Која представља наставак акције. Оптужени Влајковић не формира предметну групу која се креће према ливади са детелином, не утиче на распоред колоне, нити на који начин може да утиче на правац кретања. Те, све у свему, када је у питању мој брањеник, сматрам да у његовим радњама, укупно изведеним доказима и чињеничном стању, као у предмету, није доказано да је извршио кривично дело које му се ставља на терет, па сматрам, поштовани суде, да је једина правилна и на закону заснована пресуда, може бити ослобађајућа у складу са одредбама члана 4 и 423 Законика о кривичном поступку. Захваљујем.

Председник већа:

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се због следећег заказаног суђења у 14 часова, данашњи главни претрес одложи.

Следећи главни претрес **се одређује за:**

28.02.2019. године у 9,30 часова.

Браниоче Живићу, Ви обавестите адвоката кога сте данас замењивали, о дану и часу одржавања главног претреса. **9 и 30, судница број 2.**

Довршено у 14 часова.

ЗАПИСНИЧАР

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА - СУДИЈА